

9.-LUOKKALAISTEN POIKIEN SEKSUAALIKÄYTTÄYTYMINEN JA -KASVATUS

Tutkimus nuorten seksuaalisen hyvinvoinnin tukemiseksi ja palveluiden kehittämiseksi Pohjois-Savossa

TEKIJÄT Linnea Mustonen
Siiri Puustinen
Silja Pääkkönen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala		
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma		
Työn tekijät Linnea Mustonen, Siiri Puustinen & Silja Pääkkönen		
Työn nimi 9.-luokkalaisten poikien seksuaalikäyttäytyminen ja -kasvatus		
Päiväys	30.4.2025	31/4
Yhteistyötaho Pohjois-Savon hyvinvointialueen HYTE- ja osallisuuspalveluyksikön koordinoima seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä		
<p>Opinnäytetyössä tutkittiin pohjoissavolaisten 9.-luokkalaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja -kasvatusta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä: erityisesti seksuaalikasvatuksesta nuorten seksuaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Pohjois-Savon hyvinvointialueen HYTE- ja osallisuuspalveluyksikön koordinoima seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin määrällistä tutkimusta. Aineisto kerättiin kyselytutkimuksella, johon osallistui kokonaisuudessaan 53 pohjoissavolaista 9.-luokkalaista poikaa. Kysely luotiin Webropol-kyselytyökalulla ja analysointi tehtiin Excel-työkalulla.</p> <p>Tulosten perusteella vastaajat kokivat monipuolisen opetuksen tärkeäksi seksuaalikasvatusta tukevaksi tekijäksi. Suurimmalla osalla vastaajista oli hyvä ymmärrys ehkäisyn merkityksestä sekä raskauden että sukupuolitautilien ehkäisemisessä. Lisätietoa vastaajat halusivat saada muun muassa internetin, sosiaalisen median ja pornon vaikutuksista seksuaaliseen hyvinvointiin.</p> <p>Opinnäytetyö tuotti ajankohtaista tietoa pohjoissavolaisten 9.-luokkalaisten poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveysalan sekä koulujen ammattilaisten työssä. Tutkimuksesta saatu tieto auttaa kehittämään seksuaalikasvatusta ja palveluita niin, että ne huomioivat paremmin poikien tarpeet. Opinnäytetyö voi myös toimia pohjana jatkotutkimuksille, joissa tarkastellaan esimerkiksi poikien asenteista, seksuaali-identiteetin kehityksestä tai vertaistuen merkityksestä seksuaalikasvatuksessa.</p>		
Avainsanat seksuaalikäyttäytyminen, seksuaalikasvatus, nuorten seksuaalinen hyvinvointi		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	SEKSUAALIKASVATUS	6
2.1	Seksuaalioikeudet	6
2.2	Seksuaalikasvatuksen standardit	7
3	SEKSUAALINEN HYVINVOINTI	8
3.1	Ihmissuhteet ja seksuaalinen hyvinvointi.....	8
3.2	Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset vaikutukset	8
3.3	Haasteet seksuaalisessa hyvinvoinnissa	9
4	SEKSUAALIKÄYTTÄYTYMINEN	11
4.1	Ehkäisy ja lisääntymisterveys	11
4.2	Rajat, suostumus ja lainsäädäntö.....	11
4.3	Paineet ja odotukset	13
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	14
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
6.1	Aineiston keruu	15
6.2	Aineiston analyysi	16
7	TULOKSET	17
8	POHDINTA	24
8.1	Tulosten tarkastelu	24
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	26
8.3	Ammatillinen kasvu.....	27
8.4	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat.....	28
	LÄHTEET	30
	LIITE 1: KYSELYLOMAKE	32
	LIITE 2: TIEDOTE JA OHJEET OPETTAJILLE	36
	LIITE 3: TIEDOTE TUTKIMUKSESTA TUTKITTAVALLE.....	37
	LIITE 4: TIEDOTE TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVAN NUOREN HUOLTAJALLE	40

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan pohjoissavolaisten yhdeksäsluokkalaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä sekä siihen liittyviä tekijöitä, kuten seksuaalikasvatusta. Työn taustalla on toimeksiantajan, Pohjois-Savon hyvinvointialueen HYTE- ja osallisuuspalveluyksikön koordinoiman seksuaaliterveyden edistämisen työryhmän esittämä tarve saada ajankohtaista tietoa nuorten seksuaaliseen hyvinvointiin liittyvistä aiheista, erityisesti poikien näkökulmasta. Opinnäytetyön aihe rajautui vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tulosten (THL 2024) huolta herättävistä vastauksista, joissa nousi esiin muun muassa nuorten ehkäisyn suuri käyttämättömyys. Lisäksi Pohjois-Savon alueelta on saatavilla hyvin vähän tietoa poikien seksuaalikäyttäytymisestä, mikä korostaa aiheen ajankohtaisuutta ja tutkimuksen merkityksellisyyttä.

Opinnäytetyö on toteutettu tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa koko prosessin ajan. Yhteistyötä on toteutettu monin eri tavoin, kuten sähköpostitse ja Teams-palaverissa, joissa on käsitelty työn etenemistä, kyselylomakkeen sisältöä sekä saatu palautetta aineistonkeruusta ja tulosten analysoinnista. Pohjois-Savon hyvinvointialueen HYTE- ja osallisuuspalveluyksikön koordinoima seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä on osallistunut aktiivisesti opinnäytetyön suunnitteluun, erityisesti aiheen rajaukseen ja tutkimuskysymysten määrittelyyn. Tiiviin yhteistyön ansiosta tutkimus tuottaa toimeksiantajan tarpeiden kannalta olennaista ja hyödyllistä tietoa seksuaalikasvatuksen ja seksuaalisen hyvinvoinnin edistämisen sekä palveluiden kehittämisen tueksi Pohjois-Savossa.

Seksuaalisuus on herkkä ja monitasoinen aihe, josta on Suomessa edelleen melko vähän tutkimustietoa, erityisesti poikien näkökulmasta. Viime vuosina nuorten seksuaalikäyttäytyminen ja -kasvatus ovat kuitenkin herättäneet yhä enemmän kiinnostusta, mikä näkyy esimerkiksi aiheeseen keskittyvien opinnäytetöiden määrän kasvuna (Savonia finna). Seksuaalisuus on laaja käsite ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit. Lisäksi seksuaalisuuden katsotaan käsittävän myös muun muassa seksuaalisen suuntautumisen, mielihyvän ja lisääntymisen. (THL 2010.)

Viime vuosien kouluterveyskyselyiden tulokset ovat herättäneet huolta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa. Esimerkiksi vuoden 2023 kouluterveyskyselystä saatujen tulosten mukaan 24 % 8. ja 9. -luokkalaisista pojista ei käyttänyt ehkäisyä viimeisimmän yhdyntän aikana. Lisäksi monet heistä kokivat, etteivät olleet saaneet riittäviä palveluja hyvinvointiinsa liittyen. Kyseiseen kyselyyn vastasi yhteensä 90 981 perusopetuksen 8.–9. luokkalaisista, mikä kattaa noin 73 % kyseisen ikäryhmän oppilaista. (THL 2024.) Meidän tutkimuksemme kohderyhmäksi valikoituivat 9.-luokkalaiset pojat, koska heidän kohdallaan palvelujen riittävyys ja saavutettavuus näyttäytyivät erityisen haasteellisina vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan. Samalla huolta herättää se, että ehkäisyn käyttämättä jättäminen näyttäytyi saman kouluterveyskyselyn (THL 2024) mukaan huolestuttavan yleiseltä. Kouluterveyskyselyn tulokset nostavat esiin kysymyksiä siitä, kuinka sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset sekä organisaatiot voisivat nykyistä paremmin tukea nuorten seksuaalista hyvinvointia ja turvallista seksuaalikäyttäytymistä.

Tutkimusaiheemme liittyy vahvasti sosionomin (AMK) osaamisalueisiin. Sosionomin (AMK) tärkeä tehtävä on tukea yksilöiden hyvinvointia erilaisissa elämäntilanteissa (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023). WHO:n (2015) mukaan seksuaalinen hyvinvointi on osa yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia. Näin ollen sen tukeminen kuuluu sosiaalialan ammattilaisen työnkuvaan. Seksua-

aalikäyttäytymiseen ja -kasvatukseen liittyvät kysymykset puolestaan ovat osa psykososiaalista tukea ja varhaisen tuen työtettä, joita sosionomin (AMK) odotetaan hallitsevan. Lisäksi sosionomin (AMK) tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja toimia eettisesti haastavissa tilanteissa. (SOAMK 2023.)

Tämän opinnäytetyön kyselytutkimuksella tuotetaan ajankohtaista ja alueellisesti merkityksellistä tietoa siitä, miten seksuaalikasvatusta voitaisiin kehittää. Nuorten seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaalisuus ovat viime vuosina nousseet laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, ja seksuaalisuutta pidetään yhä enemmän luonnollisena ja myönteisenä osana yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia (STT, 2023). Opinnäytetyömme tarkoituksena on kyselytutkimuksen avulla kartoittaa 9.-luokkalaisten pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaa seksuaalikasvatusta. Tavoitteena on tuottaa tietoa 9.-luokkalaisten pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja seksuaalikasvatuksen vaikutuksesta, jotta palveluita voidaan kehittää nuorten tarpeita paremmin vastaaviksi ja tukea heidän seksuaalista hyvinvointiaan.

2 SEKSUAALIKASVATUS

Seksuaalikasvatuksen ytimessä ovat elämänmittaiset vuorovaikutus- ja tunnetaidot, jotka ovat oleellinen osa ihmisenä kasvamista. Seksi- ja seksuaalikasvatus -käsitteet saattavat mennä usein sekaisin, sillä ne mielletään monesti osittain toisiinsa liittyviksi. Kuitenkin seksi liittyy tekoihin, kun taas seksuaalisuus siihen, mitä olemme. (Kihlström 2020, 17–18.) Seksuaalikasvatus voi olla joko virallista tai epävirallista. Virallinen kasvatus on ammatillisesti suunniteltua ja perustuu esimerkiksi opetussuunnitelman ja seksuaalikasvatuksen mukaisiin standardeihin sekä viralliseen tietoon. Epävirallinen seksuaalikasvatus tapahtuu puolestaan vapaa-ajalla; kotona ja virallisen kasvatuksen täydentäjänä. Vapaa-ajalla vanhemmat, huoltajat, läheiset ja kaverit ovat epävirallisen tiedon levittäjiä. Epävirallisen tiedon olisi hyvä olla monipuolista, asiantuntevaa ja puolueetonta, tarjoten tietoa esimerkiksi ehkäisystä, seksitautien tartuntatavoista sekä ristiriitaisten arvojen käsittelystä. (Oinonen & Susineva 2021, 8.)

2.1 Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet kuuluvat ihmisoikeuksiin, jotka ovat turvattu Suomessa perustuslaissa (Suomen perustuslaki, luku 2, 6–7§). Seksuaalioikeudet ovat osa yleismaailmallisia ja jakamattomia ihmisoikeuksia, jotka on tunnustettu sekä kansainvälisesti että kansallisesti. Seksuaalioikeuksien ytimessä on yksilön oikeus päättää vapaasti ja tietoisesti omasta seksuaalisuudestaan ilman syrjintää, väkivaltaa, pakkoa tai hyväksikäyttöä. Seksuaalioikeuksien toteutuminen edellyttää yhteiskunnalta aktiivista työtä oikeuksien edistämiseksi ja turvaamiseksi jokaiselle ihmiselle, riippumatta esimerkiksi iästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, terveydentilasta tai kulttuuritaustasta (Ihmisoikeusliitto 2025.)

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä, ja sen toteuttamiseen liittyvät oikeudet heijastavat moniin elämän osa-alueisiin, kuten itsemääräämisoikeuteen, yksityisyyteen, kehon koskemattomuuteen, turvallisuuteen ja tasa-arvoon. Seksuaalioikeudet luovat perustan myös seksuaaliselle hyvinvoinnille. Seksuaalioikeuksien toteutuminen kuuluu siis ihan jokaiselle, sillä seksuaalisuus on yksilöiden arvokas ja tärkeä ominaisuus. Seksuaalioikeuksien toteutuminen tukee ihmisen kokemusta osallisuudesta ja arvostuksesta sekä vähentää syrjäytymisen ja marginalisoitumisen riskiä. (WHO 2015; Ihmisoikeusliitto 2025.)

Seksuaalioikeuksien yhteys laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen näkyy erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien Agenda 2030 -toimintaohjelmassa. Kestävän kehityksen tavoitteet, kuten sukupuolten tasa-arvo ja terveyden edistäminen edellyttävät konkreettisia toimenpiteitä seksuaalioikeuksien varmistamiseksi kaikille. Seksuaalioikeudet nähdään paitsi yksilön oikeuksina, myös edellytyksenä kestäväälle kehitykselle, hyvinvoinnille ja yhteiskunnalliselle oikeudenmukaisuudelle. (United Nations 2015.) Oikeus päättää omasta seksuaalisuudestaan, kehostaan ja ihmissuhteistaan ovat suoraan yhteydessä yksilön mahdollisuuksiin opiskella, tehdä työtä ja osallistua yhteiskuntaan täysipainoisesti (WHO 2015).

Seksuaalikasvattajilla on merkittävä rooli nuorten seksuaalioikeuksien toteutumisessa, sillä kasvatuksen kautta voidaan vahvistaa nuorten kykyä tunnistaa omat oikeutensa ja kunnioittaa myös toisten rajoja. Seksuaalikasvatus ei ole vain biologisten faktojen opettamista, vaan eettisten ja ihmisoikeusperustaiseen ajatteluun kasvattamista. Se sisältää tiedon lisäksi myös keskustelua suostumuk-

sesta, kehosuhteesta ja sosiaalisista suhteista. Kasvattajilla ja ammattilaisilla on vastuu tarjota nuorille turvallinen ympäristö, jossa he voivat oppia seksuaalioikeuksista sekä kehittää omaa identiteettiään ilman pelkoa tai häpeää. (Vesanen 2020.)

2.2 Seksuaalikasvatuksen standardit

WHO on määrännyt seksuaalikasvatukselle erilaisia standardeja, joiden mukaan seksuaalikasvatusta tulee toteuttaa. Standardien tarkoitus on määritellä seksuaalikasvatusta ja asettaa vaatimuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen. Seksuaalikasvatus on jaettu periaatteisiin ja tuloksiin, joiden avulla voidaan määritellä seksuaalikasvatuksen toteuttamista. (THL 2010.)

Seksuaalikasvatuksen periaatteista tärkein on ikätasoinen seksuaalikasvatuksen tuottaminen ja tarjoaminen. Järjestettäessä seksuaalikasvatusta on tärkeää ottaa huomioon kohderyhmän kehitystaso ja käsityskyky. Seksuaalikasvatuksen koetaankin alkavan jo syntymästä, ja siksi ikätasoinen kehitys on tärkeää ottaa huomioon kasvatuksessa. Seksuaalikasvatuksen on perustuttava ihmisoikeuksiin ja paikkansapitävään tietoon. Näillä voidaan varmistaa se, että jokainen saa tasa-arvoista ja yhdenvertaista seksuaalikasvatusta. Tasa-arvo, itsemääräämisoikeus ja erilaisuuden hyväksyminen ovatkin seksuaalikasvatuksen kivijalka. Näiden tekijöiden avulla voidaan kehittää yhteiskuntaa oikeudenmukaiseen ja myötätuntoiseen suuntaan. Seksuaalikasvatuksen nähdään voivan olla voimaannuttavaa oikein toteutettuna yksien ja yhteisöjen parissa. (THL 2010.)

Seksuaalikasvatuksen standardien ja periaatteiden toteutuessa seksuaalikasvatus lisää eri elämäntyyliin, asenteisiin ja arvoihin suvaitsevaisesti, avoimesti ja kunnioittavasti suhtautumista ja positiivisen sosiaalisen ilmapiirin luomista. Psykkisesti seksuaalikasvatus tarjoaa työkaluja eri normien ja arvojen pohtimiseen ihmisoikeuksien näkökulmasta. Näillä pystytään tarjoamaan apua oman kriittisen suhtautumistavan arvioimiseen. Parhaimmassa tapauksessa riittävä ja oikeanlainen seksuaalikasvatus tarjoaa työkaluja oman sukupuoliroolin ja seksuaali-identiteetin muodostamiseen. Näitä taitoja taas tarvitaan kehittämään elämäntaitoja, joilla voidaan käsitellä seksuaalisuuden ja parisuhteiden kaikkia näkökohtia. Lisäksi seksuaalikasvatuksen tärkeimpiä tavoitteita on saada lapsille ja nuorille tietoa saatavilla olevista palveluista ja niiden käyttämisestä, varsinkin jos heillä on seksuaalisuuden liittyviä ongelmia ja kysymyksiä. Lisäksi erilaisista palveluista saadaan tietoa ehkäisystä ja sukupuolitaudeista sekä niiden ehkäisemisestä. (THL 2010.)

3 SEKSUAALINEN HYVINVOINTI

Seksuaalinen hyvinvointi on WHO:n (2010) mukaan olennainen osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja siihen sisältyy fyysinen, emotionaalinen, henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Seksuaalisen hyvinvoinnin määritelmä on hyvin laaja kokonaisuus. Seksuaalinen hyvinvointi kattaa fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen sekä emotionaalisen hyvinvoinnin tilan eikä siinä ole kyse vain sairauden tai toimintakyvyn puuttumisesta. Hyvä seksuaalinen hyvinvointi edellyttää kunnioittavaa ja positiivista asennetta seksuaalisuutta ja seksuaalisiin suhteisiin liittyen. Lisäksi se kattaa mahdollisuuden nauttinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pelkoa syrjinnästä, pakottamisesta tai väkivallasta. (THL 2010.)

3.1 Ihmissuhteet ja seksuaalinen hyvinvointi

Ihmissuhteet liittyvät vahvasti seksuaaliseen hyvinvointiin. Kommunikoinnin tärkeys parisuhteessa sekä muissa läheisissä suhteissa vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka yksilö kokee seksuaalisen hyvinvointinsa. Kokemus hyväksytyksi tulemisesta, turvallisuudesta ja luottamuksesta luo pohjan positiivisille seksuaalisille kokemuksille. Avoin vuorovaikutus kumppanin kanssa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa voi lisätä sekä nautintoa että tyytyväisyyttä (Vesänen 2020.) Toisaalta avoimen keskustelun puute voi johtaa omien mieltymysten jäämiseen taka-alalle, nautinnon puuttumiseen tai jopa pelkokokemuksiin. Avoimen keskustelun lisääminen seksuaalisuuteen liittyen on erittäin tärkeässä roolissa etenkin nuorten elämässä, kun seksuaalisuuteen liittyvät asiat tulevat ajankohtaisimmiksi. (Sihvonen 2021.)

Nautinnon kokeminen on merkittävässä osassa seksuaalista hyvinvointia. On kuitenkin huomattu, että niin tutkimuksissa kuin nuorten seksuaalikasvatuksessakin teemat seksuaaliseen mielihyvään liittyen ovat jääneet vähäiseksi. Voidaan myös todeta, että seksuaalisesta nautinnosta puhuminen on suhteellisen tuore ilmiö. Tieteellisiä julkaisuja seksologiasta on aina 1960-luvulta 2010-luvulle asti, mutta ne eivät käsittele juurikaan seksuaalisuuden positiivisia puolia vaan keskittyvät mielihyvään ja nautinnon sijaan kieltoihin ja rajoituksiin. Seksuaalisen mielihyvän ja nautinnon kokeminen voidaan ajatella olevan erittäin tärkeä osa seksuaalisuutta niin seksuaalisen hyvinvoinnin kuin seksuaalioikeuksienkin näkökulmasta. Nämä ovat tärkeitä osa-alueita seksuaalisessa hyvinvoinnissa, mutta on hyvä ottaa huomioon seksuaalisuuden kokonaisvaltainen hyvinvointi. (Vesänen 2020.)

Tietoisuus seksuaalisista haluista sekä tuntemusten tunnistamisen ajatellaan olevan yhteydessä parempaan seksuaaliseen päätöksentekoon. Tietoisuus seksuaalisuuteen liittyvistä asioista on yhteydessä vastuullisempaan käyttäytymiseen. Seksuaalikasvattajat ovat kuitenkin huolissaan seksuaalisesti aktiivisista nuorista, joista useiden katsotaan olevan sukupuoliyhteydessä muun kuin nautinnon, halun tai intiimiyden vuoksi. (Vesänen 2020.) Seksuaaliseen kanssakäymiseen tulisi aina olla kaikkien osallistujien suostumus ja halu. Kenenkään ei tulisi kokea esimerkiksi vastentahtoista koskettamista. Jokaisen nuoren olisi tärkeä tietää omat rajansa ja myös kunnioittaa toisten rajoja ilman pelkoa esimerkiksi syrjinnästä tai väkivallasta. (THL 2015.)

3.2 Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Seksuaalisuuden normit ja tabut näkyvät edelleen seksuaalikasvatuksessa. Esimerkiksi seksuaalista mielihyvää ei käsitellä juuri lainkaan yläkoulun seksuaalikasvatuksessa, vaikka se on olennainen osa seksuaalista hyvinvointia. Myöskään erilaisia kehoja, sukupuoliä tai seksin harrastamisen tapoja

ei oteta opetuksessa siittävästi huomioon. Tämä voi jättää monet nuoret ilman samaistumispintaa tai turvallista tilaa käsitellä omaa seksuaalisuuttaan. Seksuaalikasvatuksen sisältöjä ohjaa usein heteronormatiivinen ja riskikeskeinen lähestymistapa, joka heijastaa kulttuurisesti kapea-alaista käsitystä seksuaalisuudesta. (Vesänen 2020).

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan kahdeksasluokkalaisista pojista jopa 8,2 % on kokenut seksuaalista häirintää. Kouluterveyskyselyn mukaan vähemmistöön kuulumisen, kuten sijoitus kodin ulkopuolelle, ulkomaalaisuus tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuulumisen, lisää seksuaalisen häirinnän riskiä. Julkisessa keskustelussa seksuaalinen häirintä liitetään usein ensisijaisesti tyttöihin, mikä osaltaan saattaa johtaa siihen, ettei poikien kokemuksia oteta vakavasti tai edes tunnusteta. Tällainen puhumattomuus voi estää tapauksia tulemasta raportoiduiksi. Häpeä ja pelko leimautumisesta voivat estää poika kertomasta hyväksikäytöstä tai hakeutumasta avun piiriin. (Virrankari & Leemann 2022.)

Yhteiskunnalliset rakenteet ja kulttuuriset odotukset vaikuttavat siihen, miten seksuaalioikeudet ja seksuaalinen hyvinvointi voivat toteutua yksilötasolla. Seksuaalioikeudet kuuluvat kaikille, myös niille, joiden kokemukset eivät vastaa vallitsevan normin. Seksuaalikasvatuksen tulisi purkaa haitallisia normeja ja tukea jokaisen nuoren oikeutta omaan seksuaalisuuteensa ilman pelkoa, syrjintää tai häpeää. (WHO 2015; Ihmisoikeusliitto 2025.)

3.3 Haasteet seksuaalisessa hyvinvoinnissa

Seksuaaliseen hyvinvointiin voivat vaikuttaa monet haasteet, kuten suostumuksen puutteeseen liittyvät kokemukset, seksuaalisuuteen liitetyn häpeän tunteet, riittämätön seksuaalikasvatus tai seksuaaliset toimintahäiriöt (Kihlström 2020, 23). Seksuaalisella toimintahäiriöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö kohtaa toistuvasti vaikeuksia seksuaalisessa toiminnassa. Jotta voidaan puhua seksuaalisesta toimintahäiriöstä, tilanne on tällöin kestänyt vähintään kuuden kuukauden ajan, ilmenee suurimmassa osassa, vähintään 75 %, seksuaalisia tilanteita ja aiheuttaa merkittävää haittaa joko henkilölle itselleen, hänen parisuhteelleen tai molemmille. Toimintahäiriöt voivat ilmetä eri tavoin, kuten erektion ylläpitämisen tai orgasmin saavuttamisen vaikeutena tai voimakkaana ahdistuksena seksuaalisissa tilanteissa. Myös halun puute tai voimakkaat kivun tuntemukset voivat olla merkkejä seksuaalisesta toimintahäiriöstä. (Brusila, Kero, Piha, & Räsänen 2020, 19.)

Seksitaudit eli sukupuolitaudit ovat yleisiä, ja Suomessa arvioidaan vuosittain noin 30 000 henkilön saavan tartunnan. Kaikki seksuaalisesti aktiiviset ihmiset ovat alttiita seksitautien tartunnalle. Seksitautien saaminen ei ole merkki huonommuudesta tai epäpuhtaudesta, vaikka siihen liittyykin edelleen paljon turhaa häpeää. Häpeän kokemukset voivat pahimmillaan johtaa siihen, että henkilö ei uskalla hakeutua seksitautitesteihin tai kokee kohtuuttoman suurta ahdistusta mahdollisesta tartunnasta. Seksuaalisen hyvinvoinnin tukemisessa keskeistä on edistää avointa ja hyväksyvää suhtautumista omaan ja kumppanin terveyteen. Tämä edistää seksitautien ennaltaehkäisemistä, testeissä käymisen tarpeen mukaan sekä mahdollisten tartuntojen hoitamisen ohjeistuksien mukaan. (Kihlström 2020, 225.)

Haasteita seksuaaliselle hyvinvoinnille voivat aiheuttaa myös nykyajan digitaalinen maailma, jossa seksuaalikasvatuksen merkitys korostuu entisestään. Seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvää materiaalia on saatavilla enemmän ja helpommin kuin koskaan aiemmin. Vaikka esimerkiksi älypuhelimien avulla voidaan asettaa ikärajoituksia, altistuminen sisällölle ei rajoitu vain omaan laitteeseen, sillä monilla

muilla lapsilla ja nuorilla on pääsy verkkoon niin koulun pihalla, kodeissa, kirjastoissa kuin ostoskeskuksissakin. Digisukupolven nuoret hallitsevat teknologian usein sujuvasti, ja esimerkiksi nettipornoon käsiksi pääseminen voi olla alaikäiselläkin vain yhden klikkauksen päässä. Lisäksi saatavilla olevan tiedon laatu vaihtelee suuresti, ja disinformaatiota on netissä näkyvillä paljon. Tällaisessa ympäristössä nuoren voi olla vaikeaa erottaa luotettavaa tietoa epäluotettavasta, ja hän saattaa jäädä helposti pohtimaan, mihin tai keneen hän voi luottaa: kaveriin, sosiaalisen median vaikuttajaan, nettipornoon, opettajaan vai huoltajaan. (Kihlström 2020, 23–24.)

Myös ulkonäköpaineet voivat heikentää nuorten seksuaalista hyvinvointia. Nuoret miehet kokevat kasvavaa painetta liittyen omaan ulkonäköönsä, omaan riittävyteensä ja siihen, kelpaavatko he muille. Erityisesti pienikokoiset tai myöhemmin kehittyvät pojat kokevat usein enemmän kiusaamista ja vähättelyä. Kaveripiiri voi vaikuttaa merkittävästi siihen, millainen ulkonäkö tai pukeutumistyyli koetaan hyväksyttäväksi. Ympäröivä kulttuuri ja kapeat sukupuoliroolit voivat kaventaa nuorten mahdollisuuksia ilmaista itseään vapaasti. Lisäksi sosiaalinen media lisää paineita tarjoamalla epärealistisia malleja siitä, miltä miehen tulisi näyttää. Ulkoisten odotusten lisäksi nuoret voivat olla hyvin kriittisiä itseään kohtaan, mikä voi edelleen heikentää heidän kokemuksiaan omasta arvostaan ja hyvinvoinnistaan. Turvallisten aikuisten esimerkillä ja tuella voidaan edistää hyväksyvää ja moninaisuutta arvostavaa ilmapiiriä, joka tukee nuoren positiivista minäkuvaa ja seksuaalista hyvinvointia. (Kihlström 2020, 187–189.)

Yksinäisyys, koulukiusaaminen ja syrjintä voivat eristää nuoren yhteisöstään ja heikentää merkittävästi hyvinvointia. Heikko itsetunto lisää haavoittuvuutta, ja negatiiviset kokemukset voivat muodostaa kielteisen kehän, jossa pahoinvointi lisääntyy. Esimerkiksi koulukiusaaminen voi murentaa nuoren kokemusta omasta arvokkuudestaan, mikä puolestaan vaikeuttaa omien rajojen asettamista seurustelusuhteissa ja heikentää itsetuntoa entisestään. Tällaisessa tilanteessa avun hakeminen edellyttää suurta rohkeutta nuorelta. Suomessa on perinteisesti vallinnut ajatus siitä, ettei omilla ongelmilla tulisi kuormittaa muita ja että vaikeuksista tulisi selviytyä yksin. On kuitenkin tärkeää ymmärtää, ettei avun hakeminen ole merkki heikkoudesta, vaan osoitus itsestä huolehtimisesta ja hyvinvoinnin arvostamisesta. (Kihlström 2020, 199–200.)

4 SEKSUAALIKÄYTTÄYTYMINEN

Nuoren seksuaalisuus muuntautuu murrosiän kynnyksellä hormonaalisten muutosten ja mielen kehittyminen myötä. Tällöin sekä kehollinen että kokemusmaailmallinen muutos käynnistyy. Nuoren seksuaalinen kehitys etenee vaiheittain, ja keskeinen osa tätä prosessia on suhteen rakentaminen omaan muuttuvaan kehoon, ja seksuaalisiin haluihin. Keskeisimpinä haasteina tässä kuitenkin nähdään nuorten kyky hallita oman kehon toimintoja, ja oman seksualisoituneen ruumiillisuuden hyväksyminen. Murrosiässä nuori tutustuu omaan seksuaalisuuteensa usein itsetyydytyksen kautta eli tyyppillisimmin masturboimalla. Se tarjoaa nuorelle mielihyvää, auttaa ymmärtämään sukupuolielinten toimintaa ja mahdollistaa seksuaalisten fantasioiden käsittelyn. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan tyydytä itseään, ja Kumpulaisen ja Aalbergin (2016) mukaan masturbaation puute voi viitata vaikeuksiin käsitellä herääviä seksuaalisia yllykkeitä. Tämä voi aiheuttaa epävarmuutta ja johtaa pyrkimykseen vahvistaa omaa sukupuoli-identiteettiä, mikä saattaa ilmetä esimerkiksi liioitteluna mielikuvissa tai kokeiluissa. (Kumpulainen & Aalberg 2016, luku 2.)

4.1 Ehkäisy ja lisääntymisterveys

Suomessa keskiarvolta noin 17-vuotiaana koetaan ensimmäinen yhdyntäkokemus ja yläkouluikäisistä noin joka viides on ollut yhdynnässä (Halonen ja Sassi 2020., 91–99). Viimeisimmän kouluterveyskyselyn (THL 2024) tulokset ovatkin herättäneet ammattilaisissa huolta, sillä vastauksista kävi ilmi, että 24 % 8. ja 9. luokkalaisista pojista ei ole käyttänyt ehkäisyä viimeisimmän yhdynnän aikana.

Pojille tunnetuimpana ehkäisymenetelmänä pidetään kondomia. Kondomia pidetään erinomaisena ehkäisymenetelmänä, sillä se ehkäisee sukupuoliyhdyntässä seksitauteja sekä ei-toivottuja raskauksia. Kuitenkin osa kokee kondomin käytön epämiellyttävänä, sillä se voi aiheuttaa tuntemuksen ja nautinnon vähänemistä sekä erektio-ongelmia. Nämä keskustelua aiheuttavat haittavaikutukset voivat aiheuttaa voimakkaita mielikuvia, jonka takia kondomin käyttö on vähentynyt. (Apter 2020, 341.) Toinen miehille suunnattu ehkäisymenetelmä on sterilisaatio, jo-ka tunnetaan paremmin termillä vasektomia. Vasektomia ei kuitenkaan kosketa nuoria, sillä se voidaan tehdä vasta henkilölle, joka on täyttänyt 30 vuotta tai jolla on vähintään kolme alaikäistä lasta. Poikkeustilanteissa luvan vasektomiaan myöntää Valvira. (Terveystalo n.d.)

Kondomi on kuitenkin ainoa ehkäisymenetelmä, joka suojaa seksitaudeilta. Ehkäisyä valittaessa on tärkeää ottaa huomioon sekä sukupuolitautien tartuntariski että raskauden ehkäisy, jos kyseessä on heteroseksuaalinen kanssakäyminen. Ehkäisypalveluita on nuorille saatavilla sekä julkisessa terveydenhuollossa että yksityisillä lääkäriasemilla, ja nuoret voivat usein saada apua myös kouluterveydenhuollon kautta. (Kihlström 2020, 223.)

4.2 Rajat, suostumus ja lainsäädäntö

Nuoren itsenäistyessä tarve saada tietoa omista turvataidoista kasvaa. Nuoreen ei saa kohdistaa mitään seksuaalista tekoa ilman hänen omaan tahtoaan. Myöskään ystävillä ei ole oikeutta koskettaa nuorta ilman hänen suostumustaan, edes leikillä. (Kihlström, M. 2020, 200–201.) Suostumuksella tarkoitetaan kaikkien seksuaalisiin tekoihin osallistuvien myöntäväisyyttä siihen, millaisia seksuaalisia tekoja tehdään, jos tehdään. Suostumus määritellään rikoslaissa (39/1889) muun muassa sanalliseksi tai käytöksellään ilmaissuksi teoksi, jolla viestitään osallistuvansa seksuaaliseen tekoon

vapaehtoisesti. Suostumuksen saaminen on tärkeää, sillä ilman suostumusta sukupuoliyhteydessä oleminen voidaan rikoslain (39/1889) mukaan luokitella raiskaukseksi, joka on rangaistava teko.

Suostumuksessa tärkeintä on se, että sen voi perua, ja seksuaalisen teon päättää missä vaiheessa tahansa. Jokaisella on omat rajansa seksuaalisissa teoissa, eikä kaikkiin seksuaalisiin tekoihin tarvitse suostua. Seksuaalisessa kanssakäymisessä on tärkeää kuunnella ja kunnioittaa omia sekä toisen toiveita että haluja. Kommunikaatio omista ajatuksista ja tunteista luo seksin harrastamiselle yhteisen ymmärryksen siitä, mikä sopii kaikille. (Mielenterveystalo n.d.) Nuoren on tärkeä oppia kolme avain sanaa: kyllä, ei ja ehkä. Nämä sanat ovat keskeisiä, kun puhutaan suostumuksesta ja kommunikaatiosta intiimeissä suhteissa. ”Kyllä” ilmaisee luvan jatkaa ja on ainoa selkeä suostumuksen merkki. Jos oma tunne tilanteessa muuttuu, voi kyllä-sanalla aina vaihtaa ei-sanaksi. ”Ehkä” taas kertoo epäroinnista, jolloin on hyvä pysähtyä, rauhoittaa tilanne ja miettiä jatkoa. ”Ei” tarkoittaa yksiselitteisesti kieltoa. Silloin eteneminen täytyy lopettaa, eikä toista saa painostaa suostumaan. Vaikka toiselle aiheutettu pettymys voi tuntua ikävältä, on tärkeää pitää omista rajoista kiinni. (Kihlström, M. 2020, 205.)

Vuonna 2022 tehty englantilainen laadullinen tutkimus tarkastelee teini-ikäisten poikien käsityksiä suostumuksesta ja sen merkitystä heidän sekä sosiaalisessa että seksuaalisessa kulttuurissaan. Tutkimukseen osallistui 12–17-vuotiaita poikia kolmesta eri koulusta. Sen tavoitteena oli selvittää, miten suostumusta opetetaan englantilaisissa kouluissa ja miten pojat ymmärtävät sen suhteessa omaan seksuaaliseen identiteettiinsä ja vertaistensa sosio-seksuaaliseen kulttuuriin. (Setty 2022.)

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että pojat kokevat suostumusta koskevan opetuksen usein irrallisena omasta elämästään, minkä vuoksi heidän on vaikeaa yhdistää opetettuja periaatteita omiin kokemuksiinsa ja sosiaalisiin suhteisiinsa. Lisäksi monet pojat kokevat paineita noudattaa ryhmän normeja, mitkä saattavat olla ristiriidassa suostumusta koskevien opetussisältöjen kanssa. Myös perinteiset normit vaikeuttavat tällaisten asioiden omaksumista. Jotkut pojat näkevät suostumuksen pyytämisen heikkouden merkinä tai pelkäävät sen johtavan torjutuksi tulemiseen. Näiden tekijöiden vuoksi on tärkeää luoda kouluihin opetussisältöjä, jotka ovat yhteydessä oppilaiden arkeen, sekä haastaa maskuliinisia normeja. Lisäksi suostumuksen käsitettä tulisi laajentaa kattamaan myös emotionaaliset ja sosiaaliset ulottuvuudet, ei vain juridisia näkökulmia. (Setty 2022.)

Suomessa vuonna 2023 voimaan astunut uusi seksuaalirikoslaki on vahvistanut ihmisten seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Lisäksi seksuaalirikolaisissa rangaistavana esitetään sukupuoliyhteys kuusitoista vuotta nuoremman lapsen kanssa ja lapsenraiskauksen yritys on rangaistava teko. Rikoslain 20 luvussa 11–25§ käsittelevät lapsen seksuaalioikeuksia, joilla pyritään turvaamaan lapset ja nuoret seksuaalisilta kokemuksilta ja teoilta, joita he eivät ole henkisesti tai fyysisesti valmiita kohtaamaan. Rikoslain mukaan täysi-ikäisellä on aina vastuu siitä, että ei harrasta seksiä alle 16-vuotiaan kanssa. (Rikoslaki, luku 20, 11–25§).

Lainsäädännön näkökulmat suostumukseen suhteen alaikäisten kohdalla on tärkeää ymmärtää, sillä niiden tarkoituksena on suojella nuoria ja tarjota raamit, joiden puitteissa seksuaalinen ilmaisu voi tapahtua yhteiskunnan näkökulmasta. Suomessa kaikilla ihmisillä on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen (Suomen perustuslaki 731/1999, 7 §). Lainsäädäntö asettaa ikärajoja ja rajoittaa seksuaalisia suhteita nuorten ja aikuisten välillä. Erityisesti rikolaisissa (39/1889) säädetään, että seksuaaliset teot alaikäisten kanssa ovat laittomia, jos

ikäraja ylittyy tai jos alaikäinen ei ole kykenevä ymmärtämään tekojen luonnetta. Toisin sanoen juridisesta näkökulmasta suostumus seksuaaliseen tekoon on laillinen vain, jos osapuolet ovat saavuttaneet lain määrittämän iän ja ovat tietoisia teon seurauksista. Suomessa perustuslaki (731/1999), rikoslaki (39/1889) ja Lapsen oikeuksien sopimus (60/1991) suojelevat kaikkia nuoria, mutta erityisesti heitä, jotka eivät ole vielä saavuttaneet täysi-ikäisyyttä ja joiden kyky ymmärtää seksuaalisuuden ja seksuaalisten tekojen vaikutuksia voi olla rajallinen.

4.3 Paineet ja odotukset

Nykypäivänä sosiaalinen media, televisio, elokuvat ja musiikki, jotka ovat suosiossa nuorten keskuudessa, tarjoilevat paljon seksuaalista sisältöä. Median tarjoileman seksuaalisen sisällön koetaan useasti kuitenkin esittävän seksuaalisuutta vain viihdyttävässä ja vastuuttomassa valossa. Tämä voi johtaa esimerkiksi siihen, että seksi nähdään enemmän fyysisenä suorituksena, kuin emotionaalisenä ja vastuullisena toimintana. Nämä voi muokata nuorten käsitystä seksistä ja sukupuolirooleista negatiivisesti. (Collins, Strasburger, Brown, Donnerstein, Lenhart & Ward 2017, 163–165.) Poikien ja nuorten miesten seksuaalisuudesta puhuminen on muuttunut vuosikymmenten saatossa enemmän yhdenvertaiseksi ja avoimeksi. Kuitenkin esimerkiksi käsitys maskuliinisesta seksuaalisuudesta on yhteiskunnassamme vieläkin läsnä. Poikien tietoisuutta seksuaalisuudesta voidaan pitää ikätasoonsa nähden edistyneenä, mutta tämä voi olla vain harhaluulo, jonka esimerkiksi poikien käyttämä kielenkäyttö ja käytös voi luoda. (Pesonen & Heiskanen, 2021, 34–35.)

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa tarkastellaan, kuinka miespuoliset vertaiset, kuten isät ja ystävät, sekä media vaikuttavat nuorten miesten maskuliinisuuskäytännön omaksumiseen ja niiden vaikutuksia seksuaalikäyttäytymiseen. Tutkimukseen osallistui 181 nuorta miestä, iältään 18–22-vuotiaita. Sen tavoitteena on selvittää, mitkä sosiaaliset tekijät vaikuttavat eniten nuorten miesten maskuliinisuuden rakentamiseen ja sen seurauksiin ihmissuhteissa sekä mahdollisessa riskikäyttäytymisessä. (Nielson, Ward, Seabrook & Giaccardi 2022.)

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että miespuolisten ystävien paine on merkittävin tekijä maskuliinisuuskäytännön ja perinteisten asenteiden omaksumisessa. Tämä puolestaan johtaa lisääntyneeseen alkoholin vaikutuksen alaisena harrastettavaan seksiin, naiseen kohdistuvaan vallankäyttöön ja korkeampaan seksuaaliseen itsevarmuuteen. Miesporukoissa rakentuu ja vahvistuu käsitys maskuliinisuudesta, ja yksi syy nuorten miesten seksuaaliseen aktiivisuuteen voi olla halu sopeutua ryhmään. Sen sijaan perheestä tulevien maskuliinisten vaikutteiden, kuten isien vaikutus tähän on vähäinen, ja median vaikutus vaihteleva. Esimerkiksi musiikkivideot ja TV-draamat vahvistavat uskomuksia siitä, että naisen tulisi olla miesten alistettavana tai että miehellä tulisi olla useita seksikumppaneita. (Nielson ym. 2022.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kyselytutkimuksen avulla kartoittaa 9.-luokkalaisien pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaansa seksuaalikasvatusta.

Tavoitteena on tuottaa tietoa 9.-luokkalaisien pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja seksuaalikasvatuksen vaikutuksesta, jotta palveluita voidaan kehittää nuorten tarpeita paremmin vastaaviksi ja tukea heidän seksuaalista hyvinvointiaan.

Tutkimuskysymyksiämme ovat:

1. Kuinka yhdeksäsluokkalaisten pojat kokevat seksuaalikasvatuksen toteutuvan?
2. Millaiset seksuaalikasvatuksen muodot tukevat tehokkaimmin poikien seksuaalista hyvinvointia ja turvallista seksuaalikäyttäytymistä?
3. Kuinka mieserityistä seksuaalikasvatusta voitaisiin kehittää?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Valitsimme opinnäytetyöhömmme kvantitatiivisen eli määrällisen menetelmän. Määrällinen tutkimus toteutetaan useasti kvalitatiivisten eli laadullisten tutkimusten pohjalta eli kun jotakin tietoa on olemassa, ja tahdotaan luoda tietoa ja analysoida jo olemassa olevaa ilmiötä esimerkiksi numeraalisesti. Kvalitatiivisella tutkimuksella saadaan tietoa ilmiöstä: Mistä tekijöistä ilmiö koostuu ja mitkä tekijät vaikuttavat toisiinsa. Kvantitatiivinen tutkimus voidaan tehdä sen jälkeen, kun ilmiö tunnetaan ja tiedetään mitkä tekijät vaikuttavat toisiinsa. Opinnäytetyöhömmme valikoitui määrällinen tutkimus, sillä tahdoimme mitata, kuinka yhdeksäsluokkalaiset pojat kokevat seksuaalikasvatuksen toteutuvan. Määrällinen tutkimus sopii tutkimuksiin, joissa halutaan tuottaa perusteltua, luotettavaa ja yleistettävää tietoa. (Kananen 2011, 12, 18.)

6.1 Aineiston keruu

Tutkimuksen toteutus aloitettiin suunnitteluvaiheella, jossa määriteltiin tutkimuksen kohderyhmä eli perusjoukko ja otos. Otos valitaan siten, että se edustaa perusjoukkoa, ja sen perusteella saatuja tuloksia voidaan käyttää yleistettäväksi koko perusjoukkoon. Otos toimii ikään kuin perusjoukon pienoismallina. (Kananen 2011, 65.) Tutkimuksen kohderyhmänä eli perusjoukkona toimii pohjoissavolaiset 9.-luokkalaiset pojat, ja otantaan valittiin kaksi oppilasmäärältään suurta koulua Pohjois-Savon alueelta. Valinnan taustalla oli tavoite saada mahdollisimman suuri määrä vastauksia, jotta tutkimustulokset olisivat mahdollisimman luotettavia ja yleistettäviä.

Sovimme toimeksiantajan kanssa rajaavamme tutkimuksen vain 9.-luokkalaisiin, 15-vuotta täyttäneisiin poikiin lupa-asioiden helpottamiseksi, sillä alle 15-vuotialilla tulee olla vanhempien suostumus tutkimukseen osallistumiseksi. Koska kysely toteutettiin keväällä 2025, voimme olettaa, että kaikki 9.luokkalaiset ovat täyttäneet 15 vuotta. Tutkimuslupa-asioiden helpottamiseksi päätimme myös rajata kouluja vain kahteen Pohjois-Savon alueella. Tutkimukseen valikoidut koulut ovat kahdesta eri kunnasta, joten näin tutkimus on mahdollista yleistää Pohjois-Savon alueelle. Kouluja kontaktoitiin ensin puhelimitse, jonka jälkeen yhteyttä pidettiin sähköpostin välityksellä.

Aineisto kerättiin anonyymien kyselylomakkeen avulla, joka jaettiin kahden pohjoissavolaisen koulun 9.-luokkalaisille pojille. Koska tutkimus kohdistui alaikäisiin, haimme tutkimusluvut Pohjois-Savon hyvinvointialueen lisäksi myös osallistuvilta kouluilta. Tutkimuslupahakemukset toimitettiin koulujen rehtoreille, jotka hyväksyivät luvan, minkä jälkeen kysely voitiin avata ja jakaa oppilaille. Yhteistyö tutkimukseen osallistuvien koulujen rehtoreiden kanssa on ollut sujuvaa. Yhteistyökoulujen rehtorit vastasivat kyselylinkin jakamisesta oppilaille Wilma-järjestelmän kautta. Lisäksi laadimme erilaiset tiedotteet tutkimuksen kohderyhmälle, heidän vanhemmilleen sekä opettajille, jotta kaikki osapuolet olivat tietoisia tutkimuksen sisällöstä ja tarkoituksesta.

Kyselylomake luotiin siten, että se sisälsi kysymyksiä seksuaalikasvatuksesta ja -käyttäytymisestä sekä seksuaalisesta hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä palveluista. Kysymykset muotoiltiin selkeiksi ja ymmärrettäviksi 9.-luokkalaisille. Kyselyyn tutkimuskysymykset muotoiltiin siten, että ne rajasivat tarvittavaa aineistoa tutkimuksemme sopivaksi. Kananen mukaan (2014, 147) kysymysten järjestyksen tulee olla selkeä ja looginen, jotta kyselyyn vastaaminen on mahdollisimman sujuvaa ja ymmärrettävää, ja siksi luomamme kyselylomake oli jaettu selkeisiin osioihin. On tärkeää, että kysy-

mykset etenevät yleisestä yksityiskohtaisempaan, ja jokainen aihealue muodostaa oman kokonaisuutensa. Eri aihealueiden sekoittaminen ja kyselyn epäjohdonmukaisuus voi johtaa helposti vastaajien turhautumiseen ja kyselyn keskeyttämiseen. (Kananen 2014, 147.)

Kysely toteutettiin sähköisenä ja se jaettiin julkisen linkin kautta, jolloin oppilaat pystyivät täyttämään sen esimerkiksi omalla älypuhelimellaan, tabletilla tai muulla käytettävissä olevalla laitteella, jossa on internet-yhteys. Kysely toteutettiin Webropol-alustalla, ja se oli avoinna vastaajille 17.3.-30.3.2025 välisenä aikana. Tutkimuksen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista, ja oppilaat saivat vastata kyselyyn itselleen sopivana ajankohtana. Kyselyn päätyttyä vastaukset tallentuivat sähköiseen järjestelmään, josta ne analysoitiin tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. Kokonaisotanta kyselyyn osallistuvista kouluista oli yhteensä 221 pohjoissavolaista 15 vuotta täyttäneitä yhdeksäsluokkalaista poikaa. Kyselyyn vastauksia saatiin 53 oppilaalta (N=53), ja analyysissä keskityttiin tarkastelemaan tuloksia suhteessa tutkimuskysymyksiin ja aiempaan teoretietoon.

6.2 Aineiston analyysi

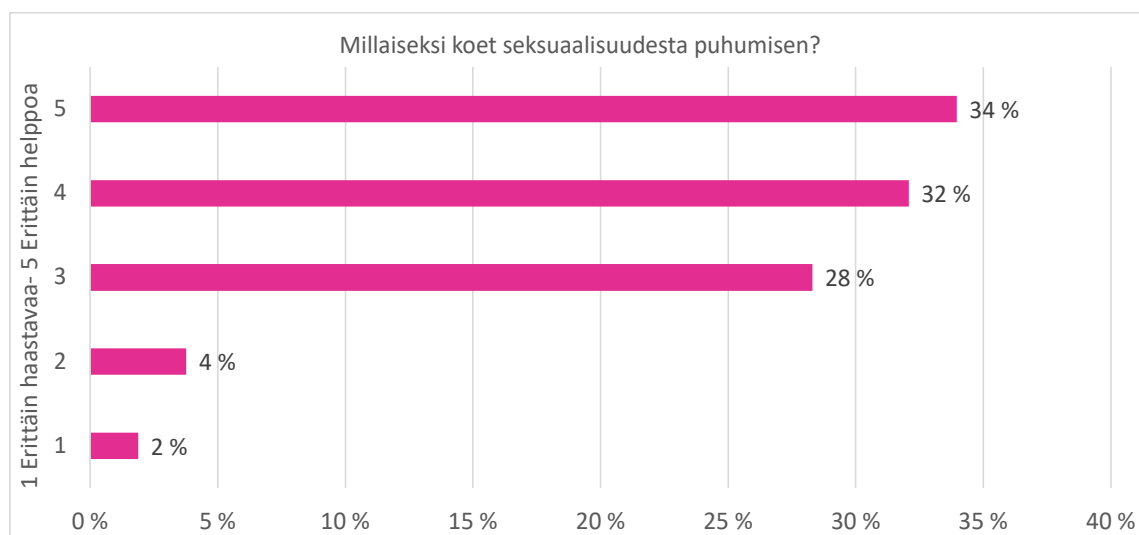
Aineistonkeruuvaiheessa kerätty data vietiin Webropolista raakadatana Excelliin, jossa se käsiteltiin ja analysoitiin tarkemmin. Webropol tarjoaa helpon tavan kerätä ja tallentaa vastaukset, mutta analyysivaiheessa oli tarpeen siirtää data Excelliin, sillä se mahdollistaa monipuolisemman tilastollisen käsittelyn ja kuvaajien luomisen. Excelin avulla loimme aineistosta kuvaajat, jotka havainnollistavat aineiston keskeisiä tuloksia. Excelin tarjoamat kaaviotyökalut mahdollistivat selkeiden palkkikaavioiden luomisen. Tätä käytettiin tulosten visuaaliseen esittämiseen, sekä auttamaan selkeyttämään ja havainnollistamaan saatuja vastauksia.

Graafiset esitykset ovat aineiston analysoinnin kannalta tärkeitä, sillä ne mahdollistavat suurien tietomäärien esittämisen tiiviissä ja helposti ymmärrettävässä muodossa (Kananen 2011). Kaavioiden avulla voitiin tuoda esille esimerkiksi, kuinka moni vastaajista oli saanut tukea kotoa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa tai mistä suurin osa nuorista saa tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Kun kuvaajat oli luotu, ne sisällytettiin raporttiin ja niitä käytettiin tulosten havainnollistamiseen.

Aineisto säilytettiin Webropol kyselytyökalussa, jossa kyselyn aineisto kerättiin sekä Excelissä, jonka avulla aineisto analysoitiin. Aineisto säilytettiin suojatussa tiedostossa, ja pääsy aineistoon oli rajoitettu vain tämän opinnäytetyön tekijöille. Aineisto säilytettiin opinnäytetyön kokonaisuuden valmistuksen ajan, ja poistettiin opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Aineiston hävittäminen toteutettiin tutkimusprosessin päätyttyä, jolloin kaikki aineisto poistettiin turvallisesti, eikä sitä säilytetty enää tarpeettomasti. Tämä varmistettiin tuhoamalla tiedostot pysyvästi, jotta vastaajien anonymiteetti ja tutkimuksen eettiset periaatteet toteutuivat luvatusi.

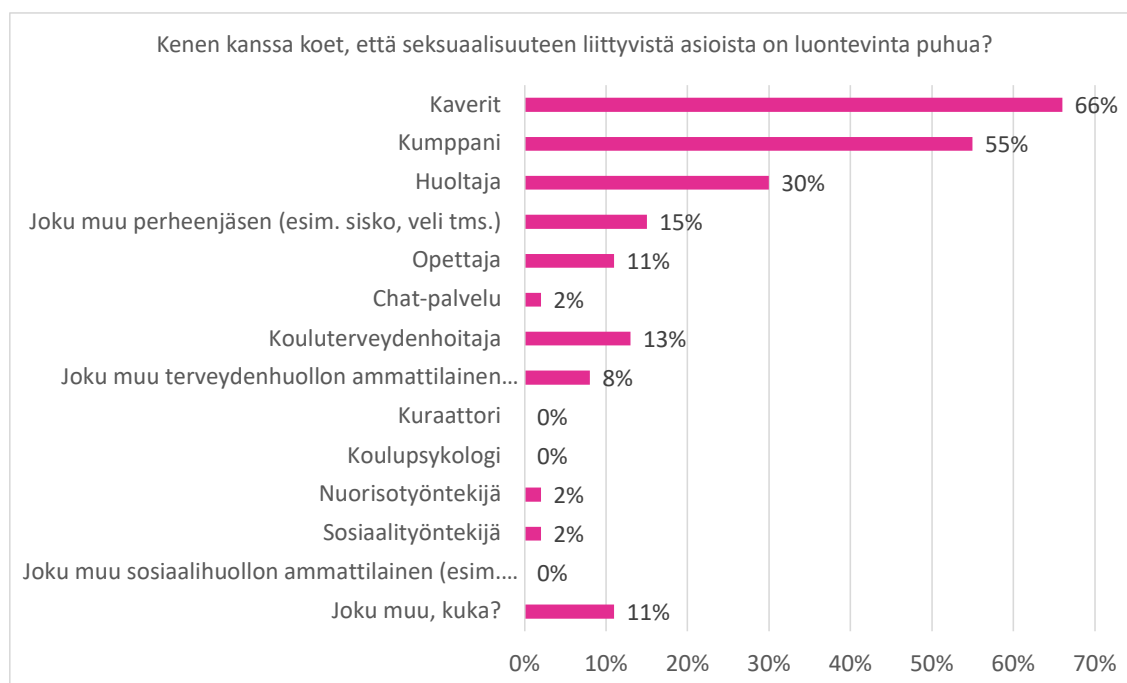
7 TULOKSET

Tutkimuksessa toteutetussa kyselylomakkeessa esitettiin yhdeksäsluokkaisille pojille yhteensä kaksitoista seksuaalikäyttäytymiseen ja -kasvatukseen liittyvää kysymystä. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että kyselylomakkeeseen on vastannut yhteensä 53 yhdeksäsluokkalaista (n=53). Kysely oli jaettu kuuteen eri osioon, jossa kysyttiin seksuaalikäyttäytymiseen ja -kasvatukseen liittyviä kysymyksiä aihealueittain. Jokainen kysymys kyselyssä oli pakollinen, joten kaikkiin kysymyksiin kertyi vastauksia jokaiselta osallistujalta. Kyselyn ensimmäisessä osiossa pyrittiin kahden kysymyksen avulla varmistamaan, että jokainen kyselyyn vastaajat edustivat toivottua otantaa. Kaikki vastaajat määrittelivät sukupuolekseen miehen (100 %), ja jokainen oli täyttänyt 15-vuotta (100 %).

Kuvio 1. (n=53) Millaiseksi koet seksuaalisuudesta puhumisen?

Kysymys esitettiin asteikolla 1–5, jossa 1 tarkoitti ”erittäin haastavaa” ja 5 ”erittäin helppoa”. Vastaajat valitsivat vaihtoehdon liukukytkimen avulla, eli jokainen vastaaja antoi vain yhden arvon omasta kokemuksestaan. Kyselyyn vastanneista yli puolet kokee seksuaalisuudesta puhumisen erittäin (34 %) tai melko helpoksi (32 %). Lisäksi noin neljännes kyselyyn vastanneista vastasi kokevansa seksuaalisuudesta puhumisen ei helpoksi eikä vaikeaksi (28 %). Vain pieni osa vastaajista koki seksuaalisuudesta puhumisen melko haastavaksi (4 %) tai erittäin haastavaksi (2 %).

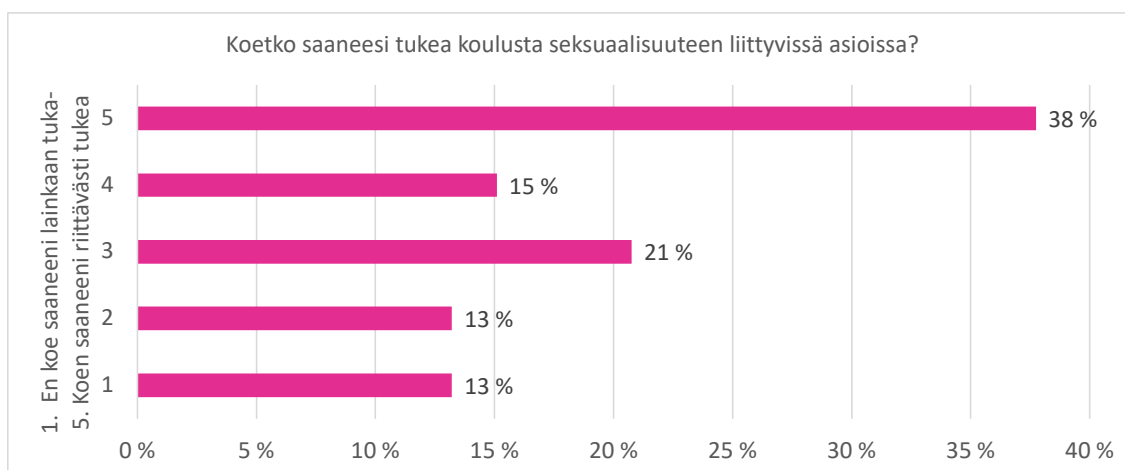
Kuvio 2. (n=53) Kenen kanssa seksuaalisuudesta puhuminen on luontevinta?

Kysymys oli monivalintakysymys, eli vastauksia pystyi vastaamaan useamman vaihtoehdon. Eri vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 114. Vastausten perusteella suurin osa (66 %) vastaajista kokee seksuaalisuuteen liittyvistä asioista puhumisen luontevimmaksi kavereiden kanssa. Lisäksi jopa yli puolet (55 %) kyselyyn vastanneista kokevat kumppanin kanssa keskustelun luontevana seksuaalisuuteen liittyen. Vastaajista kolmannes (30 %) kokee huoltajan kanssa keskustelun luontevana, kun taas muun perheenjäsenen, kuten sisaruksen kanssa, keskustelun luontevimmaksi koki 15 % kyselyyn vastanneista.

Opettajan luontevimmaksi keskustelukaveriksi koki vastanneista noin joka kymmenes (11 %), kun taas kouluterveydenhoitajan kanssa luontevaksi seksuaalisuuteen liittyen keskustelun koki 13 %. Myös muu terveydenhuollon ammattilainen on koettu joissain määrin (8 %) vastaajien keskuudessa luontevimmaksi seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa keskusteluun.

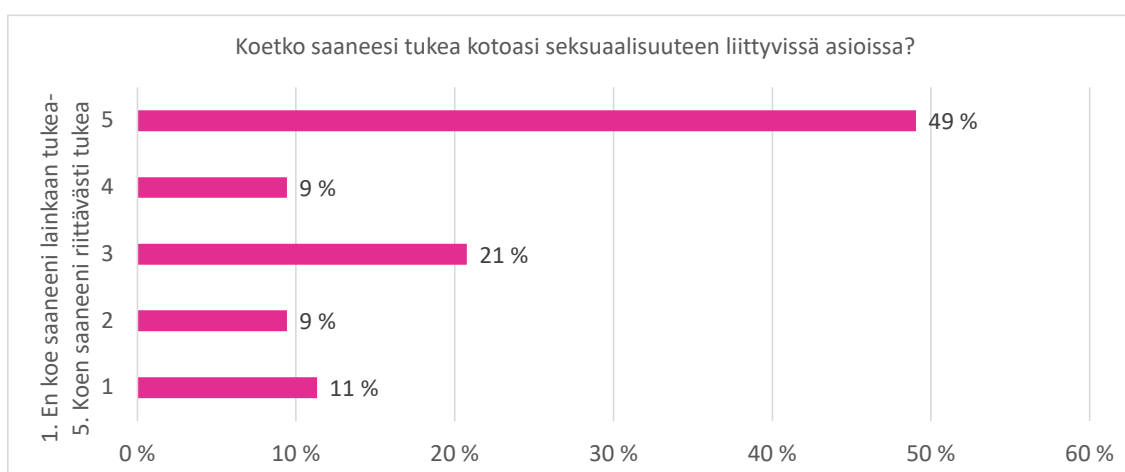
Pieni osa vastaajista (2 %) kokee chat-palvelun, nuorisotyöntekijän sekä sosiaalityöntekijän kanssa seksuaalisuudesta puhumisen luontevimpana. Kukaan vastanneista (0 %) ei koe kuraattorin, koulupsykologin tai jonkun muun sosiaalihuollon ammattilaisen kanssa keskustelun seksuaalisuuteen liittyen luontevimmaksi.

Kyselyyn vastanneista yli kymmenes oli vastannut avoimeen kysymykseen, jossa oli mahdollisuus tuoda esiin jokin muu vastausvaihtoehto, jota ei vielä vaihtoehtoista löytynyt. Avomissa vastauksissa tuli esiin se, ettei osa nuorista keskustele seksuaalisuuteen liittyen kenenkään kanssa, koska kokee seksuaalisuuteensa liittyvät asiat selkeinä eikä niissä ole herännyt kysymyksiä tai ongelmia. Lisäksi avoimista vastauksista kävi ilmi, ettei seksuaalisuudesta puhumista koeta ajankohtaiseksi tai sen olevan epäkiinnostavaa. Avomista vastauksista on poistettu sellaiset vastaukset, joissa esiintyy henkilötietoja.

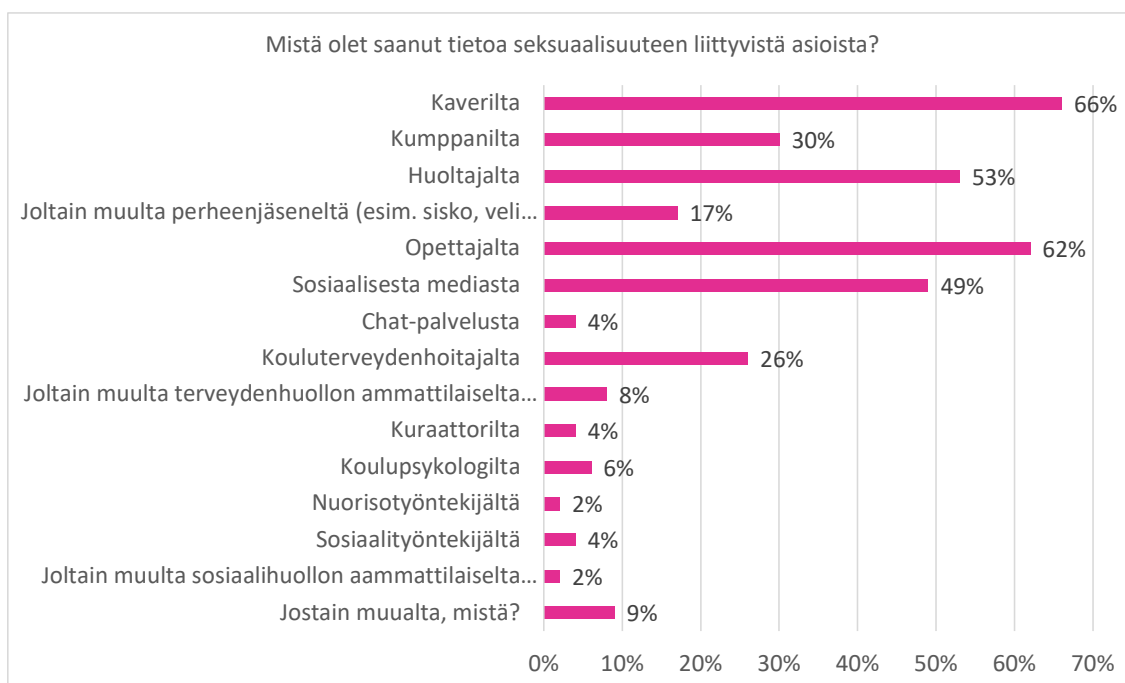
Kuvio 3. (n=53) Koetko saaneesi tukea koulusta seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa?

Kysymys esitettiin asteikolla 1–5, jossa 1 tarkoitti ”en koe saaneeni lainkaan tukea” ja 5 ”koen saaneeni riittävästi tukea”. Vastaajat valitsivat vaihtoehdon liukukytkimen avulla, eli jokainen vastaaja antoi vain yhden arvion saamastaan tuesta koulussa. Suurin osa vastaajista (38 %) koki saaneensa koulusta riittävästi tukea ja 15 % melko paljon tukea. Noin viidesosa (21 %) koki saaneensa tukea kohtalaisesti. Vastaajista 13 % koki saaneensa tukea vain vähän ja 13 % ei kokenut saaneensa lainkaan tukea koulusta seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

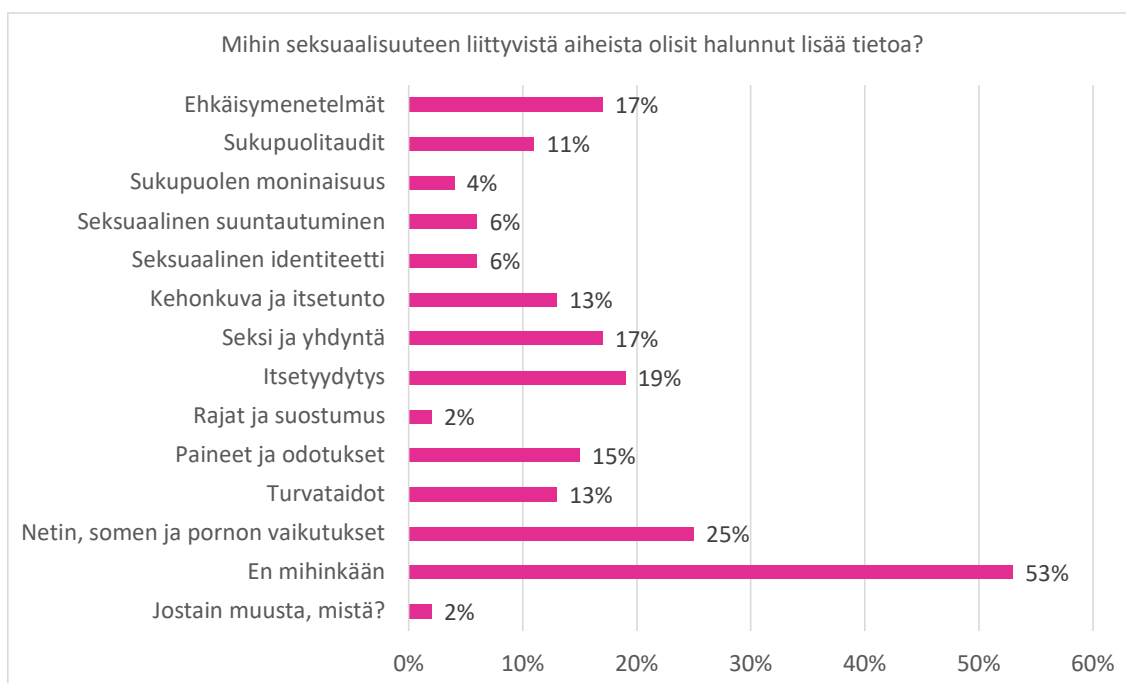
Kuvio 4. (n=53) Koetko saaneesi tukea kotoa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa?

Kysymys esitettiin asteikolla 1–5, jossa 1 tarkoitti ”en koe saaneeni lainkaan tukea” ja 5 ”koen saaneeni riittävästi tukea”. Vastaajat valitsivat vaihtoehdon liukukytkimen avulla, eli jokainen vastaaja antoi vain yhden arvion saamastaan tuesta koulussa. Lähes puolet vastaajista (49 %) koki saaneensa kotoaan riittävästi tukea ja 9 % melko paljon tukea. Noin joka viidesosa (21 %) koki saaneensa tukea kohtalaisesti. Vastaajista noin kymmenesosa (9 %) koki saaneensa tukea vain vähän ja 11 % ei kokenut saaneensa lainkaan tukea kotoaan seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

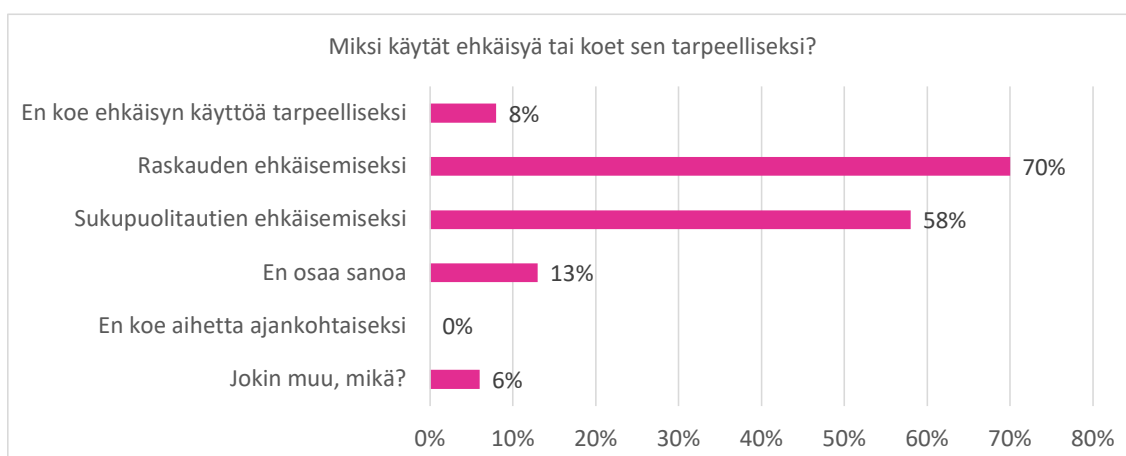
Kuvio 5. (n=53) Mistä saanut tietoa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa?

Kysymys oli monivalintakysymys, jossa pystyi valitsemaan usean vastausvaihtoehdon. Eri vastauksia kysymykseen kertyi yhteensä 181. Kyselyyn vastanneista yli puolet olivat saaneet tietoa kaverilta, huoltajalta ja opettajalta. Myös sosiaalinen media (49 %), kumppani (30 %) ja kouluterveydenhoitaja (26 %) nousivat vahvasti esiin kyselytutkimuksen vastauksissa. Kyselyyn vastanneista pojista alle kymmenes kokee saaneensa seksuaalisuuteen tietoa joltain muulta terveydenhuollon ammattilaiselta (8 %). Chat-palvelu (4 %), kuraattori (4 %), koulupsykologi (6 %), nuorisotyöntekijä (2 %), sosiaalityöntekijä (4 %) sekä jokin muu sosiaalialan ammattilainen (2 %) nousivat esiin vähiten tietoisuutta lisänneinä lähteinä kyselyyn vastanneilta nuorilta pojilta. Kysymyksen avoimen vastausvaihtoehdon vastausten (9 %) perusteella nousi esiin, ettei tietoa ole saatu tai, ettei aihe ei ole vastaajan mielestä kiinnostava. Lisäksi avoimissa vastauksissa nousi esiin netistä saatu tieto seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

Kuvio 6. (n=53) Mihin aiheeseen olisit halunnut lisää tietoa?

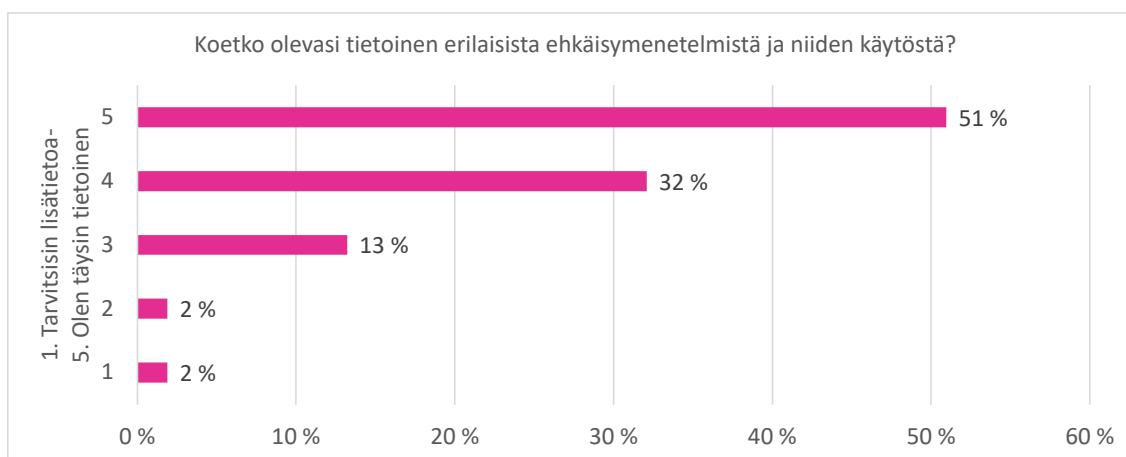
Kysymys oli monivalintakysymys, johon oli mahdollista valita yksi tai useampi vastausvaihtoehto. Eri vastauksia kysymykseen kertyi yhteensä 107. Yli puolet (53 %) kysymykseen vastanneista eivät koe, että tarvitsisivat seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista lisätietoa. Vastauksista käy kuitenkin ilmi, että useampi tahtoi lisää tietoa netin, somen ja pornon vaikutuksista (25 %), itsetyydytyksestä (19 %), seksistä ja yhdynnästä (17 %) sekä ehkäisymenetelmistä (17 %).

Kuvio 7. (n=53) Miksi käytät ehkäisyä tai koet sen tarpeelliseksi?

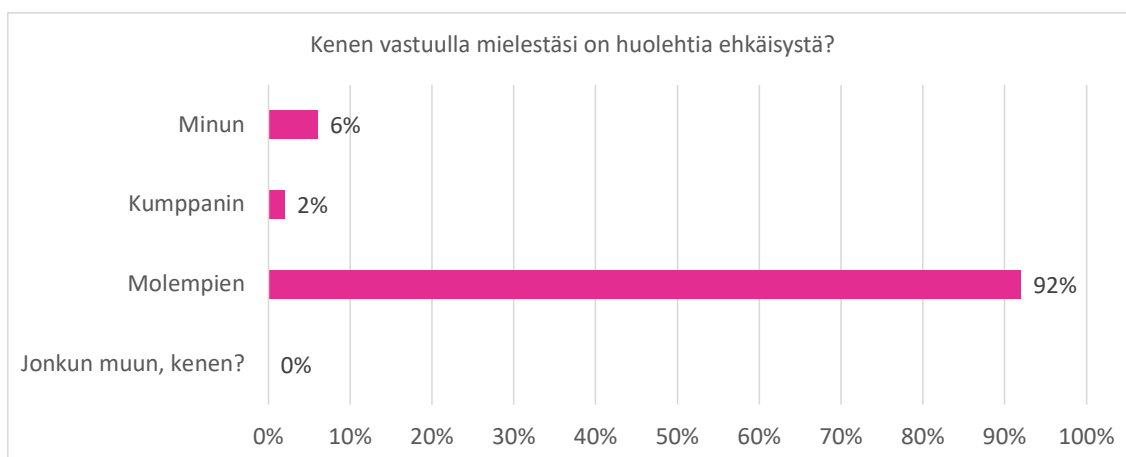
Kysymykseen vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto silloin, kun ehkäisyn käyttö liittyi sekä raskauden että sukupuolitautilien ehkäisemiseen. Muun vastausvaihtoehdon valitessaan, vastaaja saattoi valita vain yhden. Yhteensä kysymykseen tuli 82 vastausta. Vastaajista suurin osa (70 %) käyttää ehkäisyä raskauden ehkäisemiseksi, ja yli puolet (58 %) kokee sen tarpeelliseksi myös sukupuolitautilien ehkäisemiseksi. Kuitenkin lähes kymmenes vastaajista (8 %) ei koe ehkäisyn käyttöä ollenkaan tarpeelliseksi. Vastauksista käy myös ilmi, että yli kymmenes (13 %) ei osaa sanoa, miksi he kokevat ehkäisyn tarpeelliseksi. Pieni osa (6 %) oli vastannut avoimeen vaihtoehtoon. Vaikka kysymyksen vastausvaihtoehtoon "En koe aihetta ajankohtaiseksi" ei vastannut kukaan,

avoimista vastauksista kuitenkin kävi ilmi, että kaikki eivät koe aihetta ajankohtaiseksi. Avoimissa vastauksissa myös viitattiin suojaamattoman seksin harrastamiseen ja tämä vastaus tulkittiin ehkäisyn käyttämättömyyttä kuvaavaksi.

Kuvio 8. (n=53) Koetko olevasi tietoinen erilaisista ehkäisymenetelmistä?

Kysymys esitettiin asteikolla 1–5, jossa 1 tarkoitti ”Tarvitsisin lisätietoa” ja 5 ”Olen täysin tietoinen”. Vastaajat valitsivat vaihtoehdon liukukytkimen avulla, eli jokainen vastaaja antoi vain yhden arvon omasta tietotasostaan. Noin puolet vastaajista (51 %) arvioi olevansa täysin tietoisia ehkäisymenetelmistä ja niiden käytöstä. Kolmasosa vastaajista (32 %) valitsi arvon 4, mikä viittaa vahvaan, mutta ei täysin varmaan tietoisuuteen. Arvon 3 valitsi hieman yli kymmenes (13 %), ja vähäisempää tietoisuutta kuvastavat arvot 2 ja 1 saivat kumpikin 2 % vastauksia.

Kuvio 9. (n=53) Kenen vastuulla mielestäsi on huolehtia ehkäisystä?

Lähes kaikki vastaajista (92 %) koki, että ehkäisystä huolehtiminen on seksuaalisen suhteen molempien osapuolien vastuulla. Pieni osa vastaajista (6 %) koki, että ehkäisyn huolehtiminen on vain heidän omalla vastuullaan ja 2 % katsoi vastuun olevan täysin kumppanilla. Yksikään vastaaja ei valinnut avointa vastausvaihtoehtoa.

Kuvio 10. (n=53) Seksuaalikasvatusta tukevat palvelut

Kysymys oli monivalintakysymys, johon oli mahdollista valita yksi tai useampi vastausvaihtoehto. Eri vastauksia kertyi yhteensä 97. Seksuaalikasvatusta tukeviksi palveluiksi ja toiminnaksi pohjoissavolaiset nuoret vastasivat kaikkein eniten monipuolisen opetuksen (57 %), sosiaalisen median julkaisut (23 %) sekä terveydenhoitajan neuvonnan (23 %), kun taas chat-palvelut (6 %) ja vertaistukiryhmät (6 %) saivat vähiten kannatusta. Avoimissa vastauksissa kävi ilmi, että osa ei kokenut seksuaalikasvatusta tukevia palveluja ja toimintaa tarpeellisena ja osa ei tiennyt, mikä palvelu voisi tukea seksuaalikasvatusta.

8 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena oli tarkastella, kuinka yhdeksäsluokkalaiset pojat kokevat seksuaalikasvatuksen toteutuvan, millaiset seksuaalikasvatuksen muodot tukevat tehokkaimmin poikien seksuaalista hyvinvointia ja turvallista seksuaalikäyttäytymistä, ja kuinka mieserityistä seksuaalikasvatusta voitaisiin kehittää. Näiden kysymysten avulla pyrimme tukemaan seksuaalikasvatuksen kehittämistä siten, että jokaisella nuorella olisi yhtäläiset mahdollisuudet seksuaalisen hyvinvoinnin toteutumiseen turvallisesti ja eettisiä periaatteita noudattaen.

8.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimustuloksista käy ilmi, että jokainen kyselyyn vastaaja oli 9.-luokkalainen poika, eli täytti toivomme otannan kriteerit. Kysely jaettiin 221:lle 15 vuotta täyttäneelle pohjoissavolaiselle yhdeksäsluokkalaiselle pojalle ja vastauksia kertyi yhteensä 53. Kyselyn vastaamisprosentti näin ollen lähes 25 % kokonaisotannasta. Kyselyn vastaajamäärään voi vaikuttaa se, että kysely jaettiin koulun rehtorin toimesta viestintäpalvelu Wilman kautta ja mikäli kyselyyn ei vastannut heti viestin saavuttua, on se voinut unohtua myöhemmin täysin, jonka vuoksi vastaaminen on jäänyt tekemättä. Lisäksi kyselyn jakaminen oli koulun rehtorin vastuulla, joten muistutus kyselyyn vastaamisesta meidän puolestamme suoraan nuorille oli mahdotonta.

Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista, jonka voidaan arvioida vaikuttavan vastausprosenttiin. Nuoret voivat kokea kyselyt tylsinä ja aikaa vievinä tai merkityksettöminä, jonka vuoksi niihin vastaaminen voi jäädä tekemättä. Pyrimme toteuttamaan kyselymme kohderyhmää ajatellen tiiviiksi ja selkeäksi, jotta sen täyttäminen olisi mahdollisimman vaivatonta ja nopeaa. Ajattelemme tämän vaikuttaneen siihen, että kyselyyn vastaajia oli kuitenkin lähes neljännes kokonaisotantaan verrattuna. Lisäksi kyselyn vastaamisprosenttiin on voinut vaikuttaa se, ettei yhteistyökouluissa ollut mahdollisuutta järjestää kyselyyn vastaamista oppitunnin aikana yhteisesti, joka olisi voinut lisätä vastausmääriä. Positiivista kuitenkin on se, kuinka moni nuori on halunnut vastata kyselyyn vapaa-aikanaan.

Myös kyselytutkimuksen aihe voidaan kokea sensitiivisenä, joka on voinut vaikuttaa tuloksiin. Seksuaalisuudesta puhuminen nuorten keskuudessa on lisääntynyt, mutta aihe voidaan edelleen kokea hieman nolona tai niin, että aiheesta on haasteellista keskustella varsinkin kenen tahansa kanssa. Vaikka yli kolmannes kokee seksuaalisuudesta puhumisen vähintään melko luontevana, osalle vastaajista aiheesta puhuminen edelleen tuntuu vähintäänkin melko haastavalta. Aihe nuorien keskuudessa on vuosien varrella normalisoitunut merkittävästi, mutta tulosten perusteella aiheen tuominen esiin entistäkin luonnollisempana asiana on tarpeen. On tärkeää, että jokainen kykenee tarvittaessa keskustelemaan seksuaalisuuteensa liittyen itselle turvallisen henkilön kanssa.

Tuloksiin voi vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi, se etteivät nuoret muistaneet keskustelleensa tai saaneensa lisätietoa esimerkiksi nuoristyöntekijän kanssa keskustellessa seksuaalisuudesta. Voi myös olla, etteivät nuoret koe vapaa-ajalla tapahtuvaa rennompaa keskustelua seksuaalisuuteen liittyen niinkään tiedonlähteenä esimerkiksi oppilaitoksessa tapahtuvaan oppituntiin verrattuna. Tämä voi vaikuttaa merkittävästi siihen, miksi yli puolet kyselyyn vastanneista kokivat saaneensa tietoa opettajalta, huoltajalta tai kaverilta. Toisaalta kaverin kanssa keskustelu myös voi olla rennompaa, joka lisää tietoisuutta ja herättää pohdintaa seksuaalisuuteen liittyen. Voidaan ajatella, että kaverin kanssa keskustelun aloittamiseen voi olla matalampi kynnyks. Kyselyyn vastanneista suurin

osa kokee kuitenkin seksuaalisuudesta puhumisen luontevana, joka kertoo nuorten poikien avoimuudesta seksuaalisuuteen liittyvistä asioista puhumiseen.

Kyselyn vastauksien perusteella kukaan vastanneista ei koe kuraattorin, koulupsykologin tai jonkun muun sosiaalihuollon ammattilaisen kanssa keskustelua seksuaalisuuteen liittyen luontevimmaksi. Kyselyyn vastanneista kaikki eivät välttämättä ole tavanneet edellä mainittuja ammattilaisia, koska heidän tapaamiseensa ei ole ollut tarvetta. Lisäksi voidaan pohtia, kokevatko nuoret sosiaalialan ammattilaiset henkilöiksi, joihin ei oteta yhteyttä seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Moni voi turvautua seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa ennemmin esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisten puoleen. Vastauksista käykin ilmi, että nuorille on luontevampaa keskustella opettajan, kouluterveydenhoitajan tai jonkun muun terveydenhuollon ammattilaisen kanssa seksuaalisuudesta. Esimerkiksi opettajalle puhuminen voidaan kokea luontevampana, koska opettajista muodostuu nuorille tuttuja ja helposti lähestyttäviä. Ihanteellisissa tilanteissa opettajat kulkevat oppilaiden kouluarjessa mukana useita vuosia ja täten oppilaat tapaavat heitä useita kertoja päivässä koulupäivän aikana, jolloin opettajasta tulee turvallinen aikuinen, kenen kanssa keskustella myös haastavista aiheista.

Seksuaalikasvatusta tukeviksi palveluiksi ja toiminnaksi kyselyssä yli puolet mielsivät monipuolisen opetuksen. Tutkimustulosten perusteella opetukseen voisi lisätä tietoa netin, somen ja pornon vaikutuksista seksuaaliseen hyvinvointiin. Lisäksi kyselyyn vastaajista noin joka viides olisi tahtonut enemmän tietoa itsetyydytyksestä, seksistä ja yhdynnästä. Seksuaalikasvatuksen kuuluessa opetussuunnitelmaan, on tärkeää rakentaa seksuaalikäyttäytymiseen ja -kasvatukseen liittyvä opetus huomioiden tiedot ja uskomukset, joita nuorilla jo on. Tämä periaate toteutuisi esimerkiksi käyttämällä yhteistoiminnallisia opetusmenetelmiä eli toteuttamalla aktiivista ja vuorovaikutteista ryhmässä tapahtuvaa oppimista (Sahlberg & Leppilampi, 1994). Tällä tavoin voidaan tiedon kehittymisen lisäksi vahvistaa sosiokulttuurisia taitoja, ja opetella puhumaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista avoimesti (Jones, Connolly, Gear & Read 2006).

Ehkäisyn tarpeellisuuteen liittyvät vastaukset heijastavat poikien hyvää tietoisuutta turvallisesta seksuaalikäyttäytymisestä. Raskauden ehkäisemisen painottuminen viittaa siihen, että nuoret ovat tietoisia ehkäisyn merkityksestä ei-toivottujen raskauksien ehkäisemisessä. Sukupuolitautilien ehkäisy korostuu toisena tärkeänä syynä ehkäisyn käytölle, mikä viittaa siihen, että pojat ymmärtävät myös lisääntymisterveyden ja sukupuolitautilien riskit. Tietoisuus näistä aiheista voi viitata siihen, että nuoret saavat suhteellisen kattavaa seksuaalikasvatusta, jossa otetaan huomioon seksuaalisen kanssakäymisen molemmat keskeiset riskit.

Kyselyn vastauksista heräsi kuitenkin huoli ehkäisyn käytöstä, niin kuin vuoden 2023 kouluterveyskysely antoi viitteitä. Kyselyssä kahdeksan prosenttia, eli melkein joka kymmenes ei koe ehkäisyn käyttöä tarpeelliseksi. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että nuoret eivät koe toisen osapuolen kanssa yhdynnän harrastamista ajankohtaiseksi tai toisen kanssa ehkäisyn käyttöä ei koeta yhdynnässä jostakin muusta syystä tarpeelliseksi. Voi myös olla, että nämä vastaajat vapaaehtoisesti jättävät ehkäisyn käyttämättä. Tällaisia syitä voivat esimerkiksi olla kumppaneiden tietoisuus, ettei toisella ole sukupuolitautilia ja toisen kumppanin käyttämä ehkäisymenetelmä raskauden ehkäisemiseksi.

On tärkeää varmistaa, että nuorilla on hyvä tietoisuus ainakin perinteisistä ehkäisykeinoista ja kyselyn vastauksien perusteella yli puolet vastaajista kokivatkin olevansa täysin tietoisia eri ehkäisymenetelmistä sekä niiden käytöstä. Tämä on tärkeää, sillä seksuaalisuuden riskien tunnistaminen ja ehkäisymenetelmien tuntemus ovat keskeisiä tekijöitä terveiden seksuaalisten suhteiden ja turvallisen seksuaalikäyttäytymisen edistämisessä. Korkea tietoisuus ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki nuoret tietäisivät kaikista mahdollisista ehkäisymenetelmistä. Kyselyyn vastaajista kuitenkin pieni osa koki tarvitsevansa tukea ehkäisymenetelmiin sekä niiden käyttöön. On mahdollista, että tietyt ehkäisymenetelmät, kuten tuntemattomammat hormonaaliset ehkäisyvalmisteet jäävät vähemmälle huomiolle pojilla. Myös ehkäisymenetelmien pitkäaikaisvaikutuksista, kuten haittavaikutuksista ei välttämättä ole tarpeeksi tietoa, ja tämä on sellainen asia, mitä jatkossa voi olla syytä tutkia lisää. Tämän vuoksi seksuaalikasvatuksessa on tärkeää tarjota syvempää tietoa eri ehkäisymenetelmistä ja niiden mahdollisista vaikutuksista, jotta nuoret voivat tehdä tietoon perustuvia valintoja.

Kyselyyn vastanneista nuorista lähes kaikki olivat sitä mieltä, että ehkäisystä huolehtiminen kuuluu molemmille osapuolille. Tämä viittaa tasa-arvoiseen asenteeseen, jossa molemmat osapuolet kantavat vastuuta seksuaalisuuden suojelemisesta ja ehkäisyn käytöstä. Molemminpuolinen vastuu ehkäisystä on olennainen osa terveellisiä seksuaalisia suhteita ja turvallista seksuaalikäyttäytymistä, ja se tukee ajatusta siitä, että molemmat osapuolet ovat vastuussa toistensa seksuaalisesta hyvinvoinnista. Tämä ajatus on myös linjassa nykyaikaisen seksuaalikasvatuksen ja sukupuolten tasa-arvon periaatteiden kanssa, jotka korostavat kumppanuuden ja yhteisvastuullisuuden merkitystä. Osa vastanneista koki ehkäisystä huolehtimisen olevan vain heidän itsensä vastuulla. Tämä voi heijastaa yksilön henkilökohtaista vastuuntuntoa, mutta se voi myös kertoa siitä, että he kokevat kumppanin roolin ehkäisyn käytössä vähemmän tärkeäksi. Tämä saattaa liittyä esimerkiksi kulttuurisiin tai henkilökohtaisiin asenteisiin, joissa ehkäisystä huolehtimisen rooli nähdään ensisijaisesti yksilön tehtävänä. Myös hyvin pieni osa oli sitä mieltä, että ehkäisystä huolehtiminen on pelkästään kumppanin vastuulla. On tärkeää huomata, että vaikka nämä osuudet ovat pieniä, ne osoittavat silti siitä, että osalla nuorista saattaa olla vääristynyt käsitys seksuaalisen vastuullisuuden jakautumisesta, mikä voi vaikuttaa seksuaalisiin suhteisiin ja turvalliseen seksuaalikäyttäytymiseen.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön toteuttamisessa on keskeistä noudattaa useita eettisiä periaatteita, jotka varmistavat tutkimuksen luotettavuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisyyden. Ensinnäkin tutkimuksen on oltava eettisesti hyväksyttävää ja perustuttava rehelliseen tieteelliseen toimintaan. Tiedonkeruussa on tärkeää varmistaa osallistujien suostumus sekä informoida heitä tutkimuksen tarkoituksesta ja heidän oikeuksistaan. (Arene 2025.)

Erityisen tärkeää on tietosuojalainsäädännön noudattaminen ja tutkittavien yksityisyyden kunnioittaminen. Henkilötietoja käsiteltäessä on huolehdittava niiden turvallisesta säilyttämisestä sekä siitä, että tutkimustulokset on raportoitu niin, ettei yksittäisiä henkilöitä voi tunnistaa. Opinnäytetyömme aihe on hyvin arkaluontoinen, sillä seksuaalista suuntautumista ja käyttäytymistä koskevat tiedot luokitellaan erityiseen henkilötietoryhmään (TENK 2023.) Toteuttamassamme kyselytutkimuksessa tiedot kerätään täysin anonymisti, mikä suojaa tutkimukseen osallistuvien yksityisyyttä. Anonymiteetin turvaaminen on tässä tutkimuksessa ensisijaisen tärkeää, jotta osallistujat voivat ilmaista itseään vapaasti ilman pelkoa mahdollisista seurauksista tai leimautumisesta.

Tutkimuksen avoimuus ja läpinäkyvyys ovat myös keskeisiä eettisiä periaatteita. Kaikki tutkimuksen vaiheet, aineistonkeruusta analyysiin, on dokumentoitava huolellisesti ja niin, että ne ovat jäljitettävissä. Tulosten ja johtopäätösten tulee perustua objektiiviseen analyysiin ja raportointiin. Lisäksi tutkimuksen toteuttajien on oltava avoimia mahdollisille rajoituksille ja virheille tutkimuksessaan. (Arene 2025) Eettinen toteutus edellyttää meiltä, tutkimuksen toteuttajilta, huolellista harkintaa ja vastuullista toimintaa. Eettisten periaatteiden noudattaminen varmistaa, että tutkimus on luotettava, oikeudenmukainen ja hyödyllinen paitsi meille itsellemme ja opinnäytetyön tilaajalle, myös tutkimuksen kohteelle ja laajemmin koko yhteiskunnalle.

Pohjois-Savon hyvinvointialue edellyttää opiskelijoilta tutkimuslupahakemuksen tekemistä opinnäytetyötä varten. Hakemus toimitetaan sen palveluyksikön hallintosihteerille, mihin opinnäytetyö kohdistuu. Yhteistyötaaholle lupahakemuksen voi lähettää vasta, kun työyksikön yhteyshenkilö on hyväksynyt opinnäytetyön aiheen. Lisäksi opinnäytetyömme toteuttamiseen tarvitaan tietosuojailmoitus, joka liitetään osaksi jakamaamme kyselyä. Lisäksi tutkimusluvut on pyydetty myös yhteistyö kouluilta kyselytutkimusta varten.

8.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme päässeet haastamaan itseämme uusien taitojen, tiedon ja tutkimusmenetelmien parissa. Koska emme olleet aiemmin toteuttaneet virallista tutkimusta, prosessi oli meille kaikille uudenlainen oppimiskokemus. Tutkimustiedon tuottaminen opetti meille paljon tulevaa sosiaalialan työtä ajatellen. Suunnitteluvaiheessa tarkastelimme aiheen ajankohtaisuutta ja sensitiivisyyttä sekä kohderyhmän valintaperusteita. Meille oli erityisen tärkeää toteuttaa opinnäytetyö, jonka tuloksia voidaan hyödyntää nuorten hyvinvoinnin edistämisessä. Koemme, että seksuaalinen hyvinvointi on merkittävä ja ajankohtainen aihe, ja olemme erittäin tyytyväisiä aiheen valintaan.

Sosionomin ammattikorkeakoulutuksen kompetensseihin (2023) kuuluvaa sosiaalialan palvelujärjestelmän tuntemusta pääsimme hyödyntämään suunnitteleamalla ja toteuttamalla kyselytutkimuksen. Tutkimuksemme tuotti arvokasta tietoa hyvinvointipalveluiden kehittämistä varten. Aiheemme oli tärkeä, sillä sen avulla voidaan vaikuttaa nuorten seksuaaliseen hyvinvointiin jo ennaltaehkäisevästi. Tulokset tarjoavat merkittävää tietoa pohjoissavolaisten 9.-luokkalaisten poikien seksuaalisesta hyvinvoinnista, josta aiempaa tutkimustietoa oli saatavilla varsin vähän.

Tutkimusprosessin suunnittelu antoi meille mahdollisuuden harjoitella tutkimuksellista työtettä ja syvensi ymmärrystämme tutkimuksen eettisyydestä ja käytännön toteutuksesta. Kyselylomakkeen laatiminen ja oikeiden sanamuotojen pohtiminen opettivat meille, kuinka tärkeää on huomioiden viestinnän sävy, selkeys ja kohderyhmä. Näin ollen kehitimme opinnäytetyön aikana erityisesti tutkimuksellista ja kehittämiseen liittyvää osaamistamme, joka on keskeinen osa sosionomin (AMK) ydinosaamista (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023). Opinnäytetyöprosessi tuki myös laajempia Arenen (2022) ammattikorkeakoulutuksen yhteisiä kompetensseja. Esimerkiksi viestintä- ja vuorovaikutustaidot, eettinen osaaminen ja yhteiskunnallinen osallisuus sekä kriittinen ajattelu ja tiedonhankintavalmiudet korostuivat prosessin aikana.

Opinnäytetyöprosessi eteni hitaammin kuin odotimme, erityisesti lupa-asioihin ja omaan aikatauluhihimme liittyvien haasteiden vuoksi. Emme osanneet ennakoida lupaprosessin viivästyistä, mutta

sen jälkeen asiat etenivät suunnitellusti. Aihe-ehdotuksen löysimme Pohjois-Savon hyvinvointialueen eli toimeksiantajamme opinnäytetyöehdotuksien listalta, ja kiinnostuksemme seksuaalisuuteen liittyviin teemoihin teki aiheen valinnasta meille luontevaa. Pidimme aihe-ehdotusta merkittävän tärkeänä ja ajankohtaisena, jonka vuoksi päädyimme yhteydenottoon toimeksiantajalle. Työsuunnitelman laatiminen sujui ryhmältämme hyvin toimivan vuorovaikutuksen ja toistemme huomioon ottamisen ansiosta. Ohjaava opettaja ja toimeksiantajan yhteyshenkilöt tukivat meitä koko opinnäytetyöprosessin ajan, ja heidän ohjauksensa auttoi meitä jäsentämään kokonaisuutta paremmin.

Raportin kirjoittamisessa ryhmän jäsenten keskinäinen tuki ja kannustaminen oli korvaamatonta. Yhteistyö auttoi erityisesti silloin, kun motivaatio oli koetuksella ja prosessi tuntui raskaalta. Prosessin alkuvaiheessa työskentelymme olisi voinut olla järkevämpää ja tehokkaampaa, mutta ryhmäläisten työkiireet ja muut opinnot hidastivat etenemistä. Lupa-asoiden viivästyessä osasimme hyödyntää ajan teoriaosuuden ja kyselyrungon luonnosteluun. Nämä haasteet saivat meidät ymmärtämään tutkimusprosessin etenemisestä ja erityisesti siitä, ettei aikataulutusta kannata tehdä liian tarkasti, koska se voi prosessin aikana muuttua useita kertoja. Ymmärsimme tutkimuksen aikatauluttamisen haasteellisuuden ja sen, miten tärkeää on säilyttää joustavuus. Samalla korostui viestinnän merkitys, kun ohjaavan opettajan ja toimeksiantajan kanssa tehty suora ja säännöllinen yhteydenpito tuki opinnäytetyön etenemistä. Tämä kokemus vahvisti viestintä- ja yhteistyötaitojamme sekä vastuunottoa prosessin etenemisestä, jotka molemmat ovat keskeisiä ammattikorkeakoulutuksen yhteisiä osaamisalueita (Arene 2022).

Teoriaosuudessa purimme kokoamaan ajankohtaista ja luotettavaa tietoa, jota hyödynsimme tulosten analysoinnissa ja pohdinnassa. Vaikka lähteiden löytäminen oli ajoittain haastavaa, koemme onnistuneemme tuottamaan kattavan ja aiheeseen soveltuvan viitekehyksen. Menetelmäosuuden työstäminen koettiin erityisen mielekkääksi, koska saimme analysoida itse keräämäämme aineistoa ja soveltaa oppimaamme käytännössä.

8.4 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Opinnäytetyömme tuottaa ajankohtaista ja käytännönläheistä tietoa 9.-luokkalalaisten poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, kuten seksuaalikasvatuksesta. Saatuja tuloksia voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveysalan sekä koulujen ammattilaisten työssä. Saatua tietoa auttaa kehittämään seksuaalikasvatusta ja palveluita niin, että ne huomioivat paremmin poikien tarpeet ja heidän kohtaamat haasteet. Lisäksi tutkimus antaa viitteitä siitä, miten palvelut tavoittavat nuoria ja millaisia kehitystoimenpiteitä tarvitaan, jotta jokainen nuori saa riittävää ja laadukasta seksuaalikasvatusta sekä siihen liittyviä palveluita. Seksuaalisen hyvinvoinnin edistämisen lisäksi opinnäytetyömme voi toimia lähtökohtana jatkotutkimuksille, joissa voitaisiin syventää ymmärrystä esimerkiksi poikien asenteista, seksuaali-identiteetin kehityksestä tai vertaistuen merkityksestä seksuaalikasvatuksessa.

Opinnäytetyömme pohjalta voidaan esittää useita kehittämisideoita seksuaalikasvatuksen ja palveluiden parantamiseksi. Ensinnäkin mieserityistä seksuaalikasvatusta tulisi kehittää niin, että se huomio poikien kokemukset, tarpeet ja huolet entistä paremmin. Tämä voitaisiin tutkimustulosten perusteella toteuttaa esimerkiksi monipuolistamalla seksuaalikäyttäytymiseen liittyvää opetusta kouluissa. Lisäksi kyselyyn vastanneiden mukaan seksuaalikasvatusta tukevia toimenpiteitä voisi olla sosiaalisen median julkaisut. Lisäksi koulun ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä olisi tärkeää tiivistää,

jotta nuorilla olisi helpompi päästä keskustelemaan seksuaalisuuteen liittyvistä pohdituttavista asioista esimerkiksi pornon vaikutuksista, itsetyydytyksestä ja yhdynnästä. Tutkimustuloksista kävikin ilmi, että monet nuoret kokisivat terveydenhoitajan neuvonnan seksuaalikäyttäytymistä tukevaksi tekijäksi.

Seksuaalikasvatusta ja palveluita kehittäessä eriarvoisen tärkeää on kuulla nuoria myös itse. Heidän osallistamisensa esimerkiksi palautekyselyiden tai materiaalien suunnittelun kautta voisi tehdä palveluista aidosti heidän tarpeitaan vastaavaa. Näiden kehittämistoimenpiteiden avulla seksuaalikasvatusta ja palveluita voidaan muokata siten, että ne tukevat paremmin nuorten poikien hyvinvointia, turvallista seksuaali-identiteetin rakentumista ja vastuullista seksuaalikäyttäytymistä.

LÄHTEET

Työssä on käytetty seuraavasti tekoälyä:

ChatGPT 2025. OpenAI. GPT-4.0. Käytetty kysymysten ja vastausvaihtoehtojen muodostamiseen ja selkeyttämiseen sekä kielentarkastukseen, helmikuu 2025. <https://chatgpt.com/>

Arene 2022. Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2022/Kompetenssit/Suositus%20ammattikorkeakoulujen%20yhteisiksi%20kompetensseiksi.pdf>. Viitattu 28.4.2025.

Arene 2025. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Päivitetty 18.2.2025 <https://arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2025/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202025.pdf?t=1739803988>. Viitattu 11.4.2025.

Apter, D. 2020. Raskauden ehkäisyn vaikutus seksuaalitoimintoihin. Teoksessa Brusila, P., Kero, K., Piha, J. & Räsänen, M., (toim.) Seksuaalilääketiede. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Brusila, P., Kero, K., Piha, J. & Räsänen, M., (toim.) 2020. Seksuaalilääketiede. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Collins, R., Strasburger, V., Brown, J., Donnerstein, E., Lenhart, A. & Ward, M. 2017. Sexual Media and Childhood Well-being and Health. *Pediatrics*, 140(2), 162-166. doi.org/10.1542/peds.2016-1758X. Viitattu 11.4.2025.

Halonen, M & Sassi, P 2020. Psykoseksuaalinen kehitys lapsuus- ja nuoruusiässä. Teoksessa Brusila, P., Kero, K., Piha, J. & Räsänen, M., (toim.) Seksuaalilääketiede. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Ihmisoikeusliitto 2025. Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet. Ihmisoikeudet.net verkkopalvelu ihmisoikeuksista. <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/>. Viitattu 30.4.2025.

Jones, C., Connolly, M., Gear, A., & Read, M. 2006. Collaborative learning with group interactive technology: A case study with postgraduate students. *Management Learning*, 37 (3), 377–396. <https://doi.org/10.1177/1350507606067173>. Viitattu 11.4.2025.

Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä: Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kihlström, M. 2020. Oikeilla nimillä: Seksuaalikasvatusopas aikuisille. Helsinki: Kosmos.

Kumpulainen, K. & Aalberg, V. 2016. Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Mielenterveystalo n.d. Mitä on suostumus seksissä? Verkkojulkaisu. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/seksuaalivakivallasta-toipumisen-omahoito-ohjelma/mita-suostumus-seksissa>. Viitattu 23.4.2025

Nielson, M., Ward, M., Seabrook, R. & Giaccardi, S. 2022. The Roots and Fruits of Masculinity: Social Antecedents and Sexual Relationship Consequences of Young Men's Adherence to Masculine Norms. *Journal of Sex Research* 59 (7), 897–910. doi:10.1080/00224499.2022.2049188. Viitattu 6.2.2025.

Oinonen, M. & Susineva, A. 2021. Seksuaalikasvattajan käsikirja. Helsinki: Trinket.

Pesonen, T. & Heiskanen, H. 2021. Mistä puhun, kun puhun pojista ja seksuaalikasvatuksesta? Teoksessa Oinonen, M. & Susineva, A. Seksuaalikasvattajan käsikirja. 34-35. Helsinki: Trinket.

Rikoslaki 39/1889. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Viitattu 6.2.2025.

Setty, E. 2022. Educating Teenage Boys About Consent: The Law and Affirmative Consent in Boys' Socio-Sexual Cultures and Subjectivities. *Sex Roles* 87 (9/10), 515–535. doi:10.1007/s11199-022-01335-9. Viitattu 6.2.2025.

Sihvonen, M. 2021. Seksi ja vuorovaikutustaidot. Väestöliitto. <https://www.hyvakyksymys.fi/uploads/2021/08/b86a8e5d-seksi-ja-vuorovaikutus-diat.pdf>. Viitattu 24.4.2025.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Verkkojulkaisu. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>. Viitattu 11.4.2025.

STT 2023. Koulun seksuaalikasvatus on muuttunut moninaisemmaksi ja myönteisemmäksi. Verkko uutinen. <https://yle.fi/a/74-20044971>. Viitattu 22.9.2024.

Suomen perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2>. Viitattu 6.2.2025.

Terveystalo n.d. Miehen sterilisaatio eli vasektomia. Verkkojulkaisu. <https://www.terveystalo.com/fi/palvelut/vasektomia-eli-miehen-sterilisaatio>. Viitattu 4.4.2025.

THL 2015. Seksuaalikasvatuksen tueksi. Teoksessa Bildjuschkin, K., (toim.) 2015. Verkkojulkaisu. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%C3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5. Viitattu 24.4.2025.

THL 2024. Kouluterveyskyselyn tulokset 2023. Verkkojulkaisu. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/nuoret/fact_ktk2_nuoret?row=952513L&row=952810L&column=alue-886778.&column=vuosi-952479.&column=ka-987089&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1#. Viitattu 22.9.2024.

THL 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Verkkojulkaisu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085324>. Viitattu 28.4.2024.

TENK 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Verkkojulkaisu. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. Viitattu 11.4.2025.

United Nations 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://docs.un.org/en/A/RES/70/1>. Viitattu 30.4.2025.

Vesänen, K. 2020. Seksuaalinen mielihyvä ja nautinto yläkoulun seksuaalikasvatuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (4), 443–448. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020091669799>. Viitattu 13.1.2025.

WHO 2010, Developing sexual health programmes: A framework for action. Verkkojulkaisu. <https://iris.who.int/handle/10665/70501>. Viitattu 11.4.2025.

WHO 2015. Sexual health, human rights and the law. Verkkojulkaisu. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/175556/9789241564984_eng.pdf?sequence=1, Viitattu 15.1.2025.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2. Viitattu 6.2.2025

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

SAVONIA**15 vuotta täyttäneiden poikien seksuaalinen hyvinvointi** Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Mahtavaa, että olet löytänyt kyselymme pariin!

Tämä kysely toteutetaan osana Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä. Vastaukset ovat täysin anonyymeja, joten voit vastata rennosti ja rehellisesti. Toivomme, että vastaat kysymyksiin myös asiallisesti.

Kiitos jo etukäteen – sinun vastauksesi ovat meille todella arvokkaita!

Tästä voit lukea kyselyn [tietosuojaselosteen](#).**Sukupuoli ***

- Mies
 Muu

Olen täyttänyt 15 vuotta *

- Kyllä
 En

Millaiseksi koet seksuaalisuudesta puhumisen? ***Kenen kanssa koet, että seksuaalisuuteen liittyvistä asioista on luontevinta puhua? ***

- Kaverit
 Kumppani
 Huoltaja

- Joku muu perheenjäsen (esim. sisko, veli tms.)
- Opettaja
- Chat-palvelu
- Kouluterveydenhoitaja
- Joku muu terveydenhuollon ammattilainen (esim. sairaanhoitaja, lääkäri tms.)
- Kuraattori
- Koulupsykologi
- Nuorisotyöntekijä
- Sosiaalityöntekijä
- Joku muu sosiaalihuollon ammattilainen (esim. perhetyöntekijä, lastensuojelun työntekijä tms.)
- Joku muu, kuka? _____

Koetko saaneesi tukea koulusta seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa? *

Koetko saaneesi tukea kotoasi seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa? *

Mistä olet saanut tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista? *

- Kaverilta
- Kumppanilta
- Huoltajalta
- Joltain muulta perheenjäseneltä (esim. sisko, veli tms.)
- Opettajalta
- Sosiaalisesta mediasta
- Chat-palvelusta
- Kouluterveydenhoitajalta
- Joltain muulta terveydenhuollon ammattilaiselta (esim. sairaanhoitaja, lääkäri tms.)
- Kuraattorilta
- Koulupsykologilta

- Nuorisotyöntekijältä
- Sosiaalityöntekijältä
- Joltain muulta sosiaalihuollon ammattilaiselta (perhetyöntekijä, lastensuojelun työntekijä tms.)
- Jostain muualta, mistä? _____

Mihin seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista olisit halunnut lisää tietoa? *

- Ehkäisymenetelmät
- Sukupuolitaudit
- Sukupuolen moninaisuus
- Seksuaalinen suuntautuminen
- Seksuaalinen identiteetti
- Kehonkuva ja itsetunto
- Seksi ja yhdyntä
- Itsetyydytys
- Rajat ja suostumus
- Paineet ja odotukset
- Turvataidot
- Netin, somen ja pornon vaikutukset
- En mihinkään
- Jostain muusta, mistä? _____

Miksi käytät ehkäisyä tai koet sen tarpeelliseksi? *

- En koe ehkäisyn käyttöä tarpeelliseksi
- Raskauden ehkäisemiseksi
- Sukupuolitautilien ehkäisemiseksi
- En osaa sanoa
- En koe aihetta ajankohtaiseksi
- Jokin muu, mikä? _____

Koetko olevasi tietoinen erilaisista ehkäisymenetelmistä ja niiden käytöstä? *

Kenen vastuulla mielestäsi on huolehtia ehkäisystä? *

- Minun
- Kumppanin
- Molempien
- Jonkun muun, kenen? _____

Millainen palvelu tai toiminta tukisi mielestäsi seksuaalikasvatusta? *

- Esitteet ja julisteet
- Julkaisut sosiaalisessa mediassa
- Monipuolinen opetus koulussa
- Terveystieteiden neuvonta
- Keskustelu seksuaalikasvattajan kanssa
- Verkossa tarjottavat tietopaketit
- Chat-palvelut
- Vertaisryhmät
- Asiantuntijan luennot
- Seksuaalisuuteen liittyvät tapahtumat (esim. pop-up tapahtumat, työpajat, pride)
- Joku muu, mikä? _____

LIITE 2: TIEDOTE JA OHJEET OPETTAJILLE

TIEDOTE JA OHJEET OPETTAJILLE

Poikien seksuaalikäyttäytyminen; kyselytutkimus pohjoissavolaisille 9.-luokkalaisille pojille

Koulunne osallistuu tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kyselytutkimuksen avulla kartoittaa 9.-luokkalaisien pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaansa seksuaalikasvatusta. Tutkimus toteutetaan verkkokyselynä julkisen linkin kautta maaliskuussa. Kysely on auki 17.–30.3., ja siihen vastaavat 9.-luokkalaiset, 15 vuotta täyttäneet pojat. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja siihen vastataan täysin anonyymisti.

Kyselyn tavoitteena on tuottaa tietoa 9.-luokkalaisien pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja seksuaalikasvatuksen vaikutuksesta, jotta palveluita voidaan kehittää nuorten tarpeita paremmin vastaaviksi ja tukea heidän seksuaalista hyvinvointiaan. Kysely on osa Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä, jonka toimeksiantajana toimii Pohjois-Savon hyvinvointialueen HYTE- ja osallisuuspalveluyksikön koordinoima seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä.

Ohjeita kyselyn toteuttamiseksi:

- Kysely on tarkoitettu kaikille koulunne 9.-luokkalaisille, 15 vuotta täyttäneille miespuolisille oppilaille. Kyselyyn vastaaminen toteutetaan 17.–30.3. välisenä aikana. Oppilaat vastaavat kyselyyn heille sopivalla ajallaan. **Kyselyn arvioitu vastausaika on noin 3 minuuttia.**
- Kyselyyn vastaaminen on oppilaille vapaaehtoista. Halutessaan oppilas voi valita olla vastaamatta kyselyyn.
- Verkkokyselyyn vastaamiseen voi käyttää tietokonetta tai älylaitetta (älypuhelin, tabletti).
- Kysely voidaan jakaa oppilaille linkin kautta, joka lähetetään erikseen sinä päivänä (17.3.) kun kysely avataan. Järjestelmässä, jota käytämme kyselyn luomiseen, ei ole mahdollista luoda julkista linkkiä kyselylle ennenkö se on avattu.

LIITE 3: TIEDOTE TUTKIMUKSESTA TUTKITTAVALLE

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA TUTKITTAVALLE **Poikien seksuaalikäyttäytyminen; kyselytutkimus** **pohjoissavolaisille 9.-luokkalaisille pojille**

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Sinua pyydetään mukaan tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kyselytutkimuksen avulla kartoittaa 9.-luokkalaisien pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaansa seksuaalikasvatusta.

Tämä tiedote kertoo tutkimuksesta ja sinun osuudestasi siinä. Perehdyttyäsi tähän tiedotteeseen sinulla on lisäksi mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta. Kyselyn vastaamiseksi ei tarvitse kirjautua ja vastaaminen tapahtuu täysin anonyymisti.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää sen milloin tahansa. Mikäli keskeytät osallistumisen, sinusta keskeyttämiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena on kyselytutkimuksen avulla kartoittaa 9.-luokkalaisien pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaansa seksuaalikasvatusta.

Tavoitteena on tuottaa tietoa 9.-luokkalaisien pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja seksuaalikasvatuksen vaikutuksesta, jotta palveluita voidaan kehittää nuorten tarpeita paremmin vastaaviksi ja tukea heidän seksuaalista hyvinvointiaan.

Tutkimuksen kulku

Tutkimukseen osallistuminen edellyttää sinulta ainoastaan lyhyen, noin kolme minuuttia kestävään sähköiseen kyselyyn vastaamista sinulle itselle sopivaan aikaan 17.–30.3. välisenä aikana. Kyselyyn vastataan anonyymisti.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Kysely on osa Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä, jonka toimeksiantajana toimii Pohjois-Savon hyvinvointialueen HYTE- ja osallisuuspalveluyksikön koordinoima seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä. Tutkimuksen tulokset jaetaan osallistuvien kuntien käyttöön ja tutkimusaineisto luovutetaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen käyttöön. Tutkimustuloksia analysoidaan opinnäytetyöraportissa. Opinnäytetyö julkaistaan Theseukseen sen valmistuttua, jonka jälkeen kaikki tutkimusaineisto hävitetään.

Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa käsitellään Teitä koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat:

Tutkimuksen rekisterinpitäjä on:

Silja Pääkkönen, Siiri Puustinen & Linnea Mustonen

Tutkimuksessa teistä kerätään seuraavia henkilötietoja:

Kyselyssä kysytään sukupuoli ja ikä.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, eikä Teillä ole sopimukseen tai lakisääteiseen tehtävään perustuvaa velvollisuutta toimittaa henkilötietoja.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on:

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena on tieteellinen tutkimus. Tutkimuksessa selvitetään 9.-luokkalaisten pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaansa seksuaalikasvatusta.

Henkilötietojen käsittelyperuste on:

Henkilötietojen käsittelyn perusteena on yleistä etua koskeva tieteellinen tutkimus.

Henkilötietojen käsittelyaika tutkimustarkoituksessa on:

Tutkimus alkoi vuonna 2024, ja sen arvioitu valmistumisaika on huhti-toukokuussa 2025. Tutkimustuloksia analysoidaan opinnäytetyöraportissa. Opinnäytetyö julkaistaan Theseukseen sen valmistuttua, jonka jälkeen kaikki tutkimusaineisto hävitetään.

Mitä henkilötiedoille tapahtuu tutkimuksen päätyttyä:

Tutkimuksen päättymisen jälkeen Teistä kerätyt henkilötiedot hävitetään asianmukaisesti.

Henkilötietojen siirrot:

Tutkimuksen tulokset jaetaan osallistuvien kuntien käyttöön ja tutkimusaineisto luovutetaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen käyttöön.

Koska henkilötietojanne käsitellään tässä tutkimuksessa, olette rekisteröity tutkimuksen aikana muodostuvassa henkilörekisterissä.

Rekisteröitynä Teillä on oikeus:

- saada tietoa henkilötietojen käsittelystä
- tarkastaa itseänne koskevat tiedot
- oikaista tietojanne
- rajoittaa tietojenne käsittelyä

- rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus henkilötietojen oikaisusta tai käsittelyn rajoittamisesta
- oikeus vastustaa tietojen käsittelyä
- oikeus olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi ilman lainmukaista perustetta
- ottaa yhteyttä tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsotte, että henkilötietojanne on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta.

Voitte käyttää oikeuksianne ottamalla yhteyttä rekisterinpitäjään.

Tutkimuksessa kerättyjä henkilötietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon.

Tutkimuksesta on laadittu tietosuojaseloste. Teillä on mahdollisuus tutustua tietosuojaselosteeseen tästä linkistä: [Tietosuojaseloste](#)

LIITE 4: TIEDOTE TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVAN NUOREN HUOLTAJALLE

**TIEDOTE TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVAN NUOREN
HUOLTAJALLE**

Tämä tiedote on Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tutkimukseen osallistuvien tai tutkimukseen osallistumista harkitsevien alaikäisten nuorten huoltajille. Olemme pyytäneet nuorta osallistumaan tutkimukseen, sillä pyrimme löytämään vastauksia nuorten seksuaalikäyttäytymiseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Teemme tutkimusta varten kyselyn Webropol-verkkotyökalulla, joka jaetaan nuorille perusopetuksen rehtorin kautta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää sen milloin tahansa. Mikäli keskeytät osallistumisen, sinusta keskeyttämiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena on kyselytutkimuksen avulla kartoittaa 9.-luokkalaisten pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaansa seksuaalikasvatusta.

Tavoitteena on tuottaa tietoa 9.-luokkalaisten pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymisestä ja seksuaalikasvatuksen vaikutuksesta, jotta palveluita voidaan kehittää nuorten tarpeita paremmin vastaaviksi ja tukea heidän seksuaalista hyvinvointiaan.

Tutkimuksen kulku

Tutkimukseen osallistuminen edellyttää nuorelta ainoastaan lyhyeen, noin kolme minuuttia kestävään sähköiseen kyselyyn vastaamista hänelle sopivaan aikaan 17.–30.3. välisenä aikana. Kyselyyn vastataan anonyymisti.

Luottamuksellisuus ja tietosuojaja

Tutkijat käsittelevät aineistoja luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön mukaisesti. He allekirjoittavat vaitiolositoumuksen ja säilyttävät aineistoa tietoturvalisesta Savonian ammattikorkeakoulun palvelimella. Raportointi tehdään siten, ettei yksittäisiä tutkittavia voida tunnistaa.

Tutkimusaineisto sisältää henkilötiedoiksi luokiteltavia tietoja, esimerkiksi osallistujien sukupuolen. Henkilötietojen asiallisesta ja lainmukaisesta käsittelystä vastaava rekisterinpitäjä tutkimuksessa on Savonian ammattikorkeakoulu. Voit tutustua tietosuojailmoitukseen seuraavasta linkistä: [tietosuojailmoitus](#)

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Kysely on osa Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä, jonka toimeksiantajana toimii Pohjois-Savon hyvinvointialueen HYTE- ja osallisuuspalveluyksikön koordinoima seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä. Tutkimuksen tulokset jaetaan osallistuvien kuntien käyttöön ja tutkimusaineisto luovutetaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen käyttöön. Tutkimustuloksia analysoidaan opinnäytetyöraportissa. Opinnäytetyö julkaistaan Theseukseen sen valmistuttua, jonka jälkeen kaikki tutkimusaineisto hävitetään.

Tiedotteen liite: Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa käsitellään Teitä koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat:

Tutkimuksen rekisterinpitäjä on:

Silja Pääkkönen, Siiri Puustinen & Linnea Mustonen

Tutkimuksessa teistä kerätään seuraavia henkilötietoja:

Kyselyssä kysytään sukupuoli ja ikä.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, eikä Teillä ole sopimukseen tai lakisääteiseen tehtävään perustuvaa velvollisuutta toimittaa henkilötietoja.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on:

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena on tieteellinen tutkimus. Tutkimuksessa selvitetään 9.-luokkalalaisten pohjoissavolaisten poikien seksuaalikäyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten heidän saamaansa seksuaalikasvatusta.

Henkilötietojen käsittelyperuste on:

Henkilötietojen käsittelyn perusteena on yleistä etua koskeva tieteellinen tutkimus.

Henkilötietojen käsittelyaika tutkimustarkoituksessa on:

Tutkimus alkoi vuonna 2024, ja sen arvioitu valmistumisaika on huhti-toukokuussa 2025. Tutkimustuloksia analysoidaan opinnäytetyöraportissa. Opinnäytetyö julkaistaan Theseukseen sen valmistuttua, jonka jälkeen kaikki tutkimusaineisto hävitetään.

Mitä henkilötiedoille tapahtuu tutkimuksen päättyttyä:

Tutkimuksen päättymisen jälkeen Teistä kerätyt henkilötiedot hävitetään asianmukaisesti.